

THE VELUX FOUNDATIONS

VILLUM FONDEN ✕ VELUX FONDEN

NYT FORSKNINGSCENTER SKAL LØSE GLOBAL ENERGIUDFORDRING

Stort jubilæumsinitiativ får 150 millioner **S.24**

'VORES MUSEUM' – NY STANDARD FOR MUSEUMS- FORMIDLING

Otte museer og
fem universiteter
samler kræfterne

S.66

VINDUER TIL FREMTIDEN

Familier finder
nye veje i
deres liv

S.100

YEARS
ANNIVERSARY

DE UNGE, DE ERFARNE OG DEN VIRKELIG VILDE IDÉ **S.54** · DANSK ALDRINGSFORSKNING PÅ VERDENSKORTET **S.72**
ET SAMFUNDSNYTTIGT LANDBRUG **S.90** · ROMAER SKAL BRYDE DEN SOCIALE ARV **S.108**

Årsskrift

2016

Indhold

OM FONDENE

- 6** Forord
- 8** Bagom fondene
- 16** Bestyrelserne for VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN

75-ÅRSJUBILÆUM

- 24** Nyt forskningscenter skal løse global energiudfordring
- 32** Humanvidenskabens betydning og værdi i samfundet skal beskrives
- 38** En særlig hilsen til alle medarbejdere i VKR Gruppen

PRISER

- 42** Villum Kann Rasmussens Årslegat: Jens Stougaard
- 44** Villum Kann Rasmussens Årslegat: Lone Gram
- 46** Dagslysprisen

FORSKNING

Teknisk og naturvidenskabelig forskning

- 54** Strategi: de unge, de erfarne og den virkelig vilde idé

Humanvidenskabelig forskning

- 62** Robotrevolutionen: Hvem har ansvaret?
- 66** 'Vores museum' vil sætte ny standard for museumsformidling

Aldringsforskning

- 72** Dansk aldringsforskning på verdenskortet

Øjenforskning

- 80** Skræddersyet laserbehandling af diabetespatienter med nethindesygdom

Tværgående initiativ

- 84** Ny tværgående satsning i VELUX FONDEN

MILJØ OG BÆREDYGTIGHED

- 90** Et samfundsnyttigt landbrug
- 96** Landsforeningen Praktisk Økologi – 'Mere Liv i Haven'

SOCIALE INDSATSER

Sociale indsatser i Danmark

- 100** Vinduer til fremtiden – find nye veje i dit liv
- 104** Demens forandrer livet

Sociale indsatser i udlandet

- 108** Romaer skal bryde den sociale arv og integreres i de europæiske samfund
- 114** Børnerådgivningscentre i Polen – en manifestation mod vold og misbrug af børn

KULTUR OG SAMFUND

- 118** Nyt liv til muserne på Det Kongelige Teater

Forord

*Jubilæer: 75 år i firmagruppen,
45 år i VILLUM FONDEN og 35 år i VELUX FONDEN*

I VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN ser vi tilbage på 2016 som et år præget af flere store begivenheder. VILLUM FONDEN rundede 45 år, og VELUX FONDEN 35 år.

Årets mest markante fødselsdag kunne dog fejres i firmagruppen. I 1941 grundlagde Villum Kann Rasmussen således VKR Gruppen, og det har været 75 år i rivende udvikling med VELUX ovenlysvinduet fra 1942 som et vitalt omdrejningspunkt. 2016 er blevet markeret med flere store jubilæumsinitiativer fra både firmagruppen og fondene.

Fondenes største jubilæumsinitiativ stod VILLUM FONDEN for med en bevilling på 150 mio. kr. til et nyt forskningscenter på DTU. Centret skal i samarbejde med forskere på Stanford University, Syddansk Universitet og Københavns Universitet skabe gennembrud i udvikling af erstatninger for fossile brændstoffer, og det blev officielt indviet i august med deltagelse af uddannelses- og forskningsminister Ulla Tørnæs. Derudover markerede VILLUM FONDEN jubilæumsåret ved at uddele to legatportioner på hver 5 mio. kr. af Villum Kann Rasmussens Årlegat til Teknisk og Naturvidenskabelig Forskning.

Også VELUX FONDEN søsatte et jubilæumsinitiativ, 'Fra humanvidenskab til almen nytte', et tværfagligt forskningsprojekt, der blev tildelt knap 8 mio. kr. Projektet har som mål at kortlægge den samfundsmæssige værdi af den danske humanvidenskabelige forskningsviden, og hvordan denne værdi kan dokumenteres på en meningsfuld måde.

NY DAGSLYSPRIS

I november uddelte vi sammen med den schweiziske fond, VELUX STIFTUNG, den internationale dagslyspris, The Daylight Award. Formålet er at bygge bro mellem arkitektur og forskning, og prisen rummer to uddelingsportioner på hver 100.000 euro. Dagslysprisen bliver uddelt næste gang i 2018.

PROJEKTER OG ÅBENHED

Artiklerne i dette årsskrift har til formål at repræsentere den store spændvidde af projekter, der er blevet muliggjort af de 1.161 mio. kr., som vi tilsammen har bevilget i 2016. På vores fælles hjemmeside bliver der løbende publiceret nye historier om spændende projekter, og hvis der er behov for et større overblik og mere information, findes der også en samlet, opdateret bevillingsliste på hjemmesiden.

Interessen for fonde generelt i samfundet er tiltagende, hvilket vi i vores dagligdag kan mærke på antallet af ansøgere og på en øget opmærksomhed om vores virke. I den forbindelse ligger det os på sinde at være åbne, lyttende og i dialog med vores mange interessenter. Det sker bl.a. med øget information på hjemmesiden og via et løbende samspil med bl.a. faggrupper, ansøgermiljøer og andre danske fonde.

ØKONOMI

Udbyttet fra VKR Gruppen udgør hovedbidraget til vores uddelinger. Og i 2016 gav det basis for bevillinger på 902 mio. kr. fra VILLUM FONDEN og 259 mio. kr. fra VELUX FONDEN.

Historisk set har forvaltningen af formuen været rettet alene mod at sikre det langsigtede afkast. Denne målsætning er blevet udvidet med et ønske om, at placeringerne i stigende grad understøtter vores formål og bidrager til, at de områder, der investeres i, udvikler sig i en bæredygtig retning.

EN PERSONLIG TAK

Igen i år har udvalgte bevillingsmodtagere beredvilligt ydet et stort bidrag til årsskriftets beretninger om de mange spændende projekter.

Som fondenes formænd vil vi gerne takke og anerkende bestyrelsesmedlemmer, arbejdsgrupper, sagkyndige og medarbejdere for deres store indsats igennem året. Og naturligvis skal der lyde en stor tak til de mange ansøgere, som fondene har en løbende og aktiv dialog med.

Sidst, men ikke mindst, vil vi fremhæve medarbejderne og ledelsen i VKR Gruppen – for det er gennem deres arbejde, at fundamentet for fondene, det almennyttige virke og evnen til at kunne gøre en forskel bliver skabt.

Jens Kann-Rasmussen
Formand for VILLUM FONDEN

Hans Kann Rasmussen
Formand for VELUX FONDEN

Bagom fondene

VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN er almennyttige fonde, der støtter forskning, miljø, sociale og kulturelle projekter i ind- og udland. I 2016 uddelte VILLUM FONDEN 902 mio. kr. og VELUX FONDEN 259 mio. kr. til almennyttige formål.

Begge fonde er stiftet af Villum Kann Rasmussen – grundlægger af VELUX og andre firmaer i VKR Gruppen, der alle har til formål at bringe dagslys, frisk luft og et bedre miljø ind i menneskers hverdag.

STIFTEREN

Civilingeniør og opfinder Villum Kann Rasmussen (1909-1993) grundlagde i 1941 VKR Gruppen. Han udviklede det moderne ovenlysvindue, som åbnede en ny verden af arkitektoniske muligheder for at bringe dagslys, frisk luft og et bedre miljø ind i menneskers hverdag.

For at sikre virksomhedens langsigtede overlevelse stiftede han i 1971 først VILLUM FONDEN ved at overdrage alle sine B-aktier til den nystiftede fond. I 1981 stiftede han VELUX FONDEN gennem en kontant donation.

FØRRETNINGEN

VKR Holding A/S (moderselskabet for VKR Gruppen) ejer i dag virksomheder indenfor fire forretningsområder:

- Ovenlysvinduer og skylights
- Facadevinduer
- Termisk solenergi
- Ventilation og indeklima.

VKR Gruppen har ca. 13.500 medarbejdere i mere end 40 lande og havde i 2015 en nettoomsætning på 17,7 mia. kr.

VILLUM KANN RASMUSSEN
(1909-1993)

FONDENES BESTYRELSER

Bestyrelserne i både VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN er sammensat efter retningslinjerne i fundatserne. Ifølge fundatserne skal bestyrelsesmedlemmer være 'myndige, uberygtede, vederhæftige og modne personer'. I VILLUM FONDEN skal mindst fire af de seks bestyrelsesmedlemmer tillige være forretningskyndige. For VELUX FONDEN gælder, at 'såvel forretningsøkonomisk som kulturel pædagogisk indsigt' også altid skal være repræsenteret i bestyrelsen. Begge fondes fundatser forudsætter desuden, at bestyrelsen også omfatter en efterkommer af stifteren.

FONDENES UDDELINGSOMRÅDER

VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN støtter en række almennyttige formål. Disse omfatter forskning, miljø, sociale og kulturelle projekter i ind- og udland.

FORSKNING

- Teknisk og naturvidenskabelig forskning
- Humanvidenskabelig forskning
- Aldringsforskning
- Øjenforskning

MILJØ

- Miljø og bæredygtighed

SOCIALE INDSATSER

- Sociale indsatser i Danmark
- Sociale indsatser i udlandet

KULTUR OG SAMFUND

AKTIVE ÆLDRE

2016 NØGLETAL

2.217

ansøgninger

635

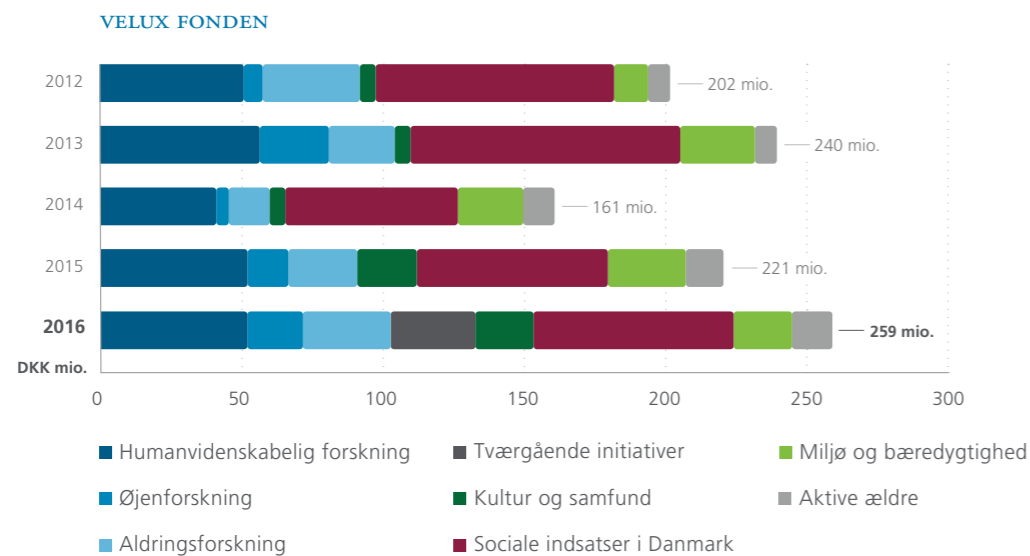
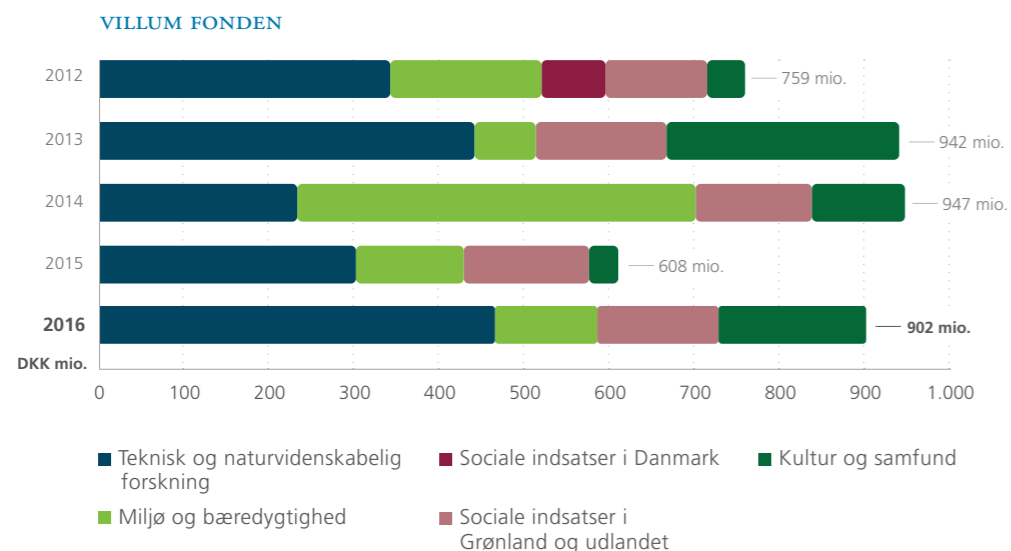
bevillinger

1.161 mio. kr.

uddelt

SAMLEDE BEVILLINGER 2012-2016

HVOR KOMMER MIDLERNE TIL UDDELINGERNE FRA?

Udbyttet fra VKR Gruppen udgør hovedbidraget til fondenes uddelinger. Selskaberne i VKR Gruppen udvikler, fremstiller og markedsfører VELUX ovenlysvinduer, facadevinduer og andre bygningskomponenter. VKR Gruppens ca. 13.500 globale medarbejdere yder dagligt en indsats for at sikre, at forretningen løbende udvikler sig og skaber samfundsværdi. Dette sker dels gennem virksomhedens produkter, dels gennem den del af overskuddet, der via fondene bliver uddelt til almennyttige projekter og aktiviteter i Danmark og i udlandet.

FONDENE ER ALMENNYTTIGE

VILLUM FONDEN er hovedaktionær i VKR Holding A/S (moderselskabet for VKR Gruppen), mens VELUX FONDEN ikke har ejerandele i firmaet. Begge fonde er almennyttige. VILLUM FONDEN har ikke bestemmende indflydelse i VKR Holding og er derfor ikke en erhvervsdrivende fond. VILLUM FONDEN har til gengæld et fundatsbestemt og væsentligt medejeransvar overfor VKR Gruppen og dens medarbejdere.

VILLUM FONDEN skal især medvirke til, at VKR Holding A/S har en bestyrelse, der effektivt leder og kontrollerer selskabet med sigte på levedygtighed og opretholdelse som mønsterfirma.

Et system af checks-and-balances mellem de tre hovedaktionærer medvirker til at sikre den fornødne stabilitet og balance i aktionærkredsens beslutninger og giver dermed optimale ejerforhold til gavn for VKR Gruppen. Som hovedaktionær ejer VILLUM FONDEN over 80 % af aktiekapitalen i VKR Holding A/S i form af aktier med begrænset stemmeret og modtager ca. 90 % af det samlede årlige udbytte fra holdingselskabet. Ejerskabet og indflydelsen deler fonden med stifterens sønner, Lars Kann-Rasmussen og Hans Kann Rasmussen, der begge er A-aktionærer med udvidet stemmeret.

VILLUM FONDENS ansvar for VKR Gruppen kommer også til udtryk i fundatsens bestemmelse om, at fonden kan give støtte til nuværende eller tidligere medarbejdere. Dette hensyn sker gennem Medarbejderfond for VKR Gruppen. Medarbejderfonden finansierer sine uddelinger ved afkastet fra indskudskapital fra VILLUM FONDEN og VKR Holding A/S.

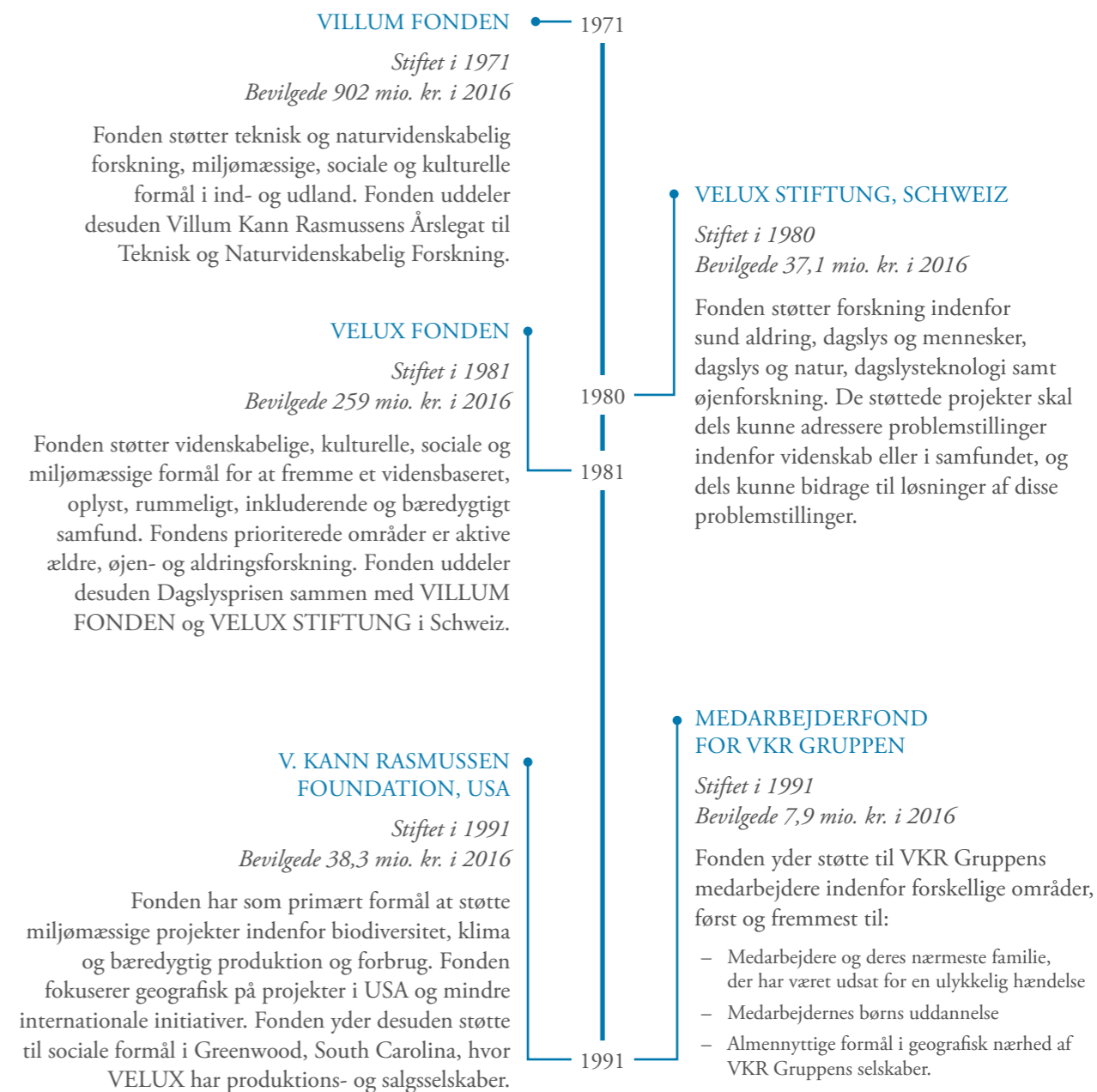
FÆLLES VÆRDIGRUNDLAG

De to fonde er hverken fundatsmæssigt eller i praksis styret af forretningsmæssige hensyn i deres almennyttige arbejde. Udover den fælles oprindelse deler både VKR Gruppen og fondene et fælles værdigrundlag baseret på stifteren Villum Kann Rasmussens mønstervirksomhedsmålsætning. En målsætning, som handler om at agere mønsterværdigt overfor medarbejdere, kunder, fondsansøgere, leverandører, samarbejdspartnere og samfundet som helhed.

Bomærket symboliserer dagslyset, der gennemtrænger en skrå glasflade. VILLUM FONDENs, VELUX FONDENs og VKR Gruppens stifter, Villum Kann Rasmussen, fik det tegnet i 1941 for 25 kr., og det indgik i hans allerførste firmalogo. I dag er bomærket en del af fondenes visuelle identitet og markerer fondenes og firmagruppens fælles rødder.

Historisk tidslinje

VILLUM FONDENS bestyrelse

Peter
Landrock

Anja
Boisen

Steen
Riisgaard

Jens Kann-
Rasmussen

Eva Zeuthen
Bentsen

Bjarne
Graabæk
Thomsen

Jens Kann-Rasmussen (f. 1969), formand

Valgår: 2014

Titel: Civilingeniør, afdelingsleder

Andre bestyrelser o.l.: ApS JERA, Ventilation Holding ApS, Trafalgar Estate Limited, ApS GIN

Steen Riisgaard (f. 1951), næstformand

Valgår: 2013

Titel: Direktør, cand.scient., fhv. adm. direktør og koncernchef for Novozymes A/S

Andre bestyrelser o.l.: Formand for bl.a. ALK-Abelló A/S, COWI Holding A/S, New Xellia Group A/S, Egmont International Holding A/S og WWF Danmark. Novo Nordisk Fonden (næstformand), Novo A/S, VKR Holding A/S, Aarhus Universitet, Corbion

Anja Boisen (f. 1967)

Valgår: 2015

Titel: Professor, cand.scient., ph.d.

Andre bestyrelser o.l.: Innovationsfonden (næstformand), Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Akademiet for de Tekniske Videnskaber, Danmarks Grundforskningsfonds og VILLUM FONDENS Center for Intelligent Drug Delivery and Sensing Using Microcontainers and Nanomechanics (leder), Anja Boisen Holding IVS (ejer)

Bjarne Graabæk Thomsen (f. 1946)

Valgår: 2009

Titel: Konsulent, fhv. koncerndirektør

Andre bestyrelser o.l.: Danmarks Industrimuseum, Medarbejderfond for VKR Gruppen

Eva Zeuthen Bentsen (f. 1964)

Valgår: 2015

Titel: Partner, cand.merc., ph.d.

Andre bestyrelser o.l.: Synoptik-Fonden, Københavns Madhus, Procordo

Peter Landrock (f. 1948)

Valgår: 2008

Titel: Direktør, professor, cand.scient., ph.d.

Andre bestyrelser o.l.: Cryptomathic A/S og koncernforbundne selskaber (formand), den tekniske bestyrelse for Turing Gateway to Mathematics, Cambridge University

Astrid Kann-Rasmussen (f. 1974), familiens observatør i henhold til fundatsen

Valgår: 2012

Titel: Sygeplejerske

Andre bestyrelser o.l.: V. Kann Rasmussen Foundation, USA (formand), KR Foundation (næstformand), Partners for a New Economy

ikke vist på foto

VELUX FONDENs bestyrelse

Minik
Thorleif
Rosing

Marie-
Louise Bech
Nosch

Hans Kann
Rasmussen

Kamilla
Kann
Rasmussen

Jens
Oddershede

Kristian
H. Kann
Rasmussen

Hans Kann Rasmussen (f. 1945), formand

Valgår: 2006

Titel: Akademiingeniør

Andre bestyrelser o.l.: V. Kann Rasmussen
Foundation, USA (næstformand)

Minik Thorleif Rosing (f. 1957), næstformand

Valgår: 2012

Titel: Professor, cand.scient., lic.scient.

Andre bestyrelser o.l.: Formand for bl.a.
Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet), Ivalo & Minik
Fonden og De Nationale Geologiske Undersøgelser
for Danmark og Grønland. Arktisk Institut
(næstformand), Louisiana Museum of Modern Art,
Danmarks Grundforskningsfond

Jens Oddershede (f. 1945)

Valgår: 2014

Titel: Professor, dr.scient.

Andre bestyrelser o.l.: Formand for bl.a.
Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske
Råd, Præsidiets for Reformationsjubilæet,
Faaborg Gymnasium og Universe Science Park.
Norges Miljø- og Biovidenskabelige Universitet,
Universitetskansler Åmbetet (Stockholm),
Odense Zoo, Universitetskollegiet i Odense,
Fjord&Bælt, Naturama

Kamilla Kann Rasmussen (f. 1967)

Valgår: 2008

Titel: Pædagog

Andre bestyrelser o.l.: VKR's Familiefond
(formand)

Marie-Louise Bech Nosch (f. 1970)

Valgår: 2015

Titel: Centerleder, professor, cand.mag., ph.d.

Andre bestyrelser o.l.: Næstformand i
Wissenschaftliche Beirat, Zentrum für
Baltische und Skandinavische Archäologie,
Archäologischen Landesmuseum in Schleswig
siden 2009. Medlem i Conseil scientifique de
la Maison Archéologie & Ethnologie (MAE),
Université Paris X/CNRS, siden 2015. Medlem
i National Key Base for Textile Conservation
Research, China National Silk Museum,
Hangzhou, China, 2013-2017. Medlem i
Executive Committee, International Association
of the Study of Silk Road Textiles, 2016-2020

Kristian H. Kann Rasmussen (f. 1979), familiens observator i henhold til fondatsen

Valgår: 2013

Andre bestyrelser o.l.: V. Kann Rasmussen
Foundation, USA

Støttede projekter

23 75-ÅRSJUBILÆUM

VKR Gruppen fejrede i 2016, at Villum Kann Rasmussen 75 år tidligere fik den fremragende idé at omdanne mørke, fugtige loftsrum til lyse, billige og komfortable rum med både dagslys og frisk luft. En idé, som har skabt fundamentet for virksomheder, forretning – og fonde. 2016 er derfor blevet markeret med flere store jubilæumsinitiativer fra både firmagruppen og fondene.

Nyt forskningscenter skal løse global energiudfordring

MODTAGER

DTU - Danmarks
Tekniske Universitet

JUBILÆUMSINITIATIV

VILLUM Center for the
Science of Sustainable Fuels
and Chemicals

STØTTE

150,0 mio. kr.
af VILLUM FONDEN

For at omstille klodens forbrug af fossile brændstoffer er det nødvendigt at udvikle nye teknologier, der kan sikre, at vi har både elektricitet, brændstof samt nødvendige kemikalier den dag, vi ikke længere kan anvende fossile ressourcer.

En bevilling på 150 mio. kr. sikrer etableringen af et nyt, ambitiøst forskningscenter på Danmarks Tekniske Universitet (DTU). Centret skal forske i katalysatorer og udvikle banebrydende teknologier, der kan erstatte fossile ressourcer med bæredygtige løsninger. Det er forankret på DTU med forsknings samarbejde på Stanford University, Københavns Universitet og Syddansk Universitet.

Billedet viser et vakuumkammer, der er i stand til at opnå såkaldt ultrahøjt vakuum (UHV) - et tryk 10.000.000.000.000 lavere end trykket i jordens atmosfære. Det lave tryk sikrer, at prøver inde i kammeret ikke bliver forurenede af urenheder i luften, og det bliver således muligt at undersøge strukturen af et materiale meget detaljeret. Med særligt udstyr på kammeret kan man lave billeder af overfladen, nogle gange ligefrem med atomar opløsning, og man kan fastslå den kemiske sammensætning af de øverste lag i overfladen. Kammeret er også udstyret med en højtrykscelle, der gør det muligt at udsætte prøven for et fysisk miljø, der ligner det, som katalysatoren senere skal komme til at virke i. Efter denne test kan prøven yderligere analyseres for at se, hvad reaktionen fra det fysiske miljø har betydet.

Foto: Lisbeth Holten

▲ På billedet fra indvielsesfestlighederne 10. august 2016 ses Jens Kann-Rasmussen, bestyrelsesformand VILLUM FONDEN; Ulla Tørnæs, uddannelses- og forskningsminister; Ib Chorkendorff, professor DTU Fysik og centerleder for VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals; Anders Bjarklev, rektor på DTU. Pladen med inskription hænger i dag ved indgangen til forskningscentret på DTU Fysik i Lyngby.

Foto: Sven Dumelie

▲ DTU's rektor, Anders Bjarklev, er glad for bevillingen, der understøtter universitetets vision om bæredygtig værdiskabelse.

Foto: Sven Dumelie

PÅ EN SMUK SENSOMMERDAG, 10. AUGUST 2016, samles en stolt og blandet skare af mennesker for at fejre indvielsen af et forskningsinitiativ med ambitioner om at ændre verden. Til stede i det fyldte auditorium på Louisiana Museum of Modern Art i Humlebæk er en minister, en rektor, mange professorer, nationale såvel som internationale forskere og ildsjæle. Og der er efterkommere af Villum Kann Rasmussen, manden, der godt 75 år tidligere grundlagde VKR Gruppen – firmagruppen, som VILLUM FONDEN er hovedaktionær i.

Det er en både festlig og højtidelig begivenhed. Mange taler og indlæg understreger og perspektiverer vigtigheden af den forskning, som skal finde sted på det nye forskningscenter 'VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals'. Centret har forankring

på DTU Fysik i Lyngby og har et etableret forskningssamarbejde med Stanford University, Københavns Universitet og Syddansk Universitet. Forskningsinitiativet er med en bevilling på 150 mio. kr. VILLUM FONDENs største nogensinde.

DE STORE UDFORDRINGER

Forskningen på centret er koncentreret om at løse to af de store udfordringer i forbindelse med overgangen fra fossile brændstoffer til vedvarende energikilder:

1. Mere effektiv lagring af den vedvarende energi
2. Alternativer til fremstilling af kemikalier, plast og andre materialer, som i dag fremstilles ved hjælp af olie og kul.

Fælles for begge udfordringer er behovet for at udvikle bedre katalysatorer til at fremme de kemiske processer. Danmark er internationalt førende indenfor både forskning og produktion af katalysatorer. Placeringen af forskningscentret på DTU giver derfor de bedste muligheder for at skabe et forskningsmæssigt gennembrud på området, der kan bane vej for yderligere teknologudvikling og sikre, at udnyttelsen af vedvarende energi fremover bliver så effektiv, at den kan konkurrere med de fossile brændstoffer.

STØRSTE FORSKNINGSINITIATIV NOGENSINDE

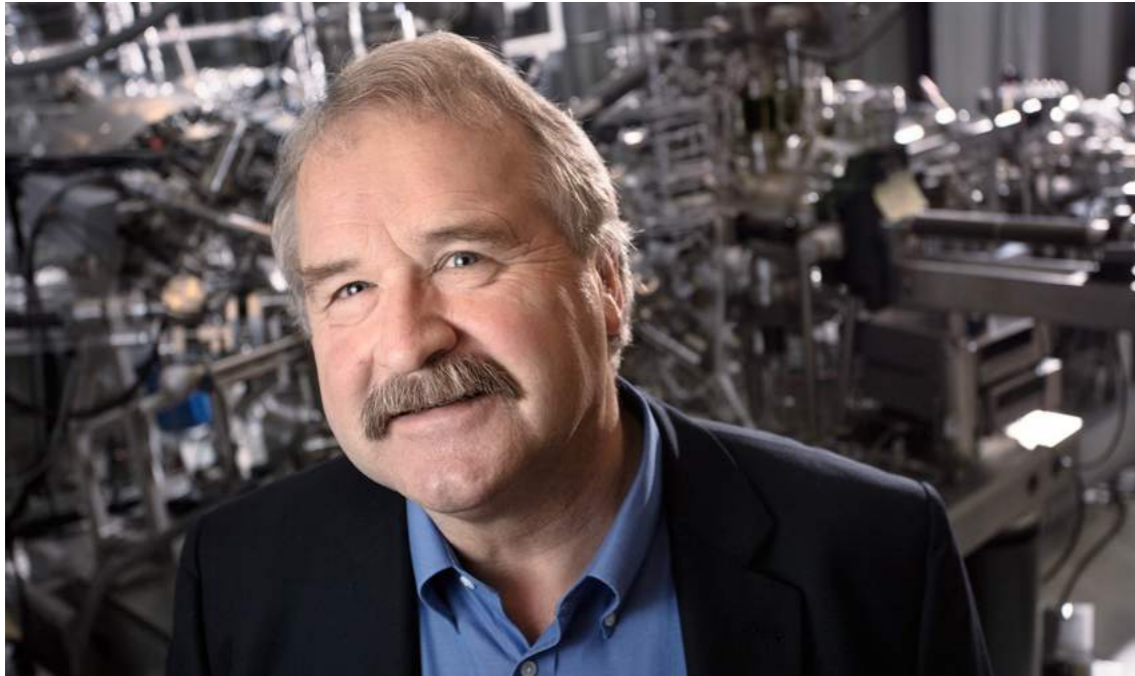
Det nye center ledes af professor Ib Chorkendorff, DTU Fysik, der samler et team af topforskere fra bl.a. Stanford University, Københavns Universitet og Syddansk Universitet. Gruppen koncentrerer kræfterne de kommende otte år om at udvikle den eftertragtede teknologi,

der kan sikre en fossilfri energi- og brændstof-forsyning samt kemikalieproduktion.

VISION OM BANEBRYDENE RESULTATER

Danmark er førende indenfor viden og produktion af katalysatorer – og i kombination med bl.a. Stanfords stærke teoretiske miljø på området er håbet at kunne nå store resultater.

”Jeg har en drøm om, at vi med arbejdet i det nye center når et forskningsmæssigt gennembrud. Det ville fx være fantastisk, hvis vi lykkes med at udvikle teknologien, så det bliver muligt ved hjælp af solceller at høste 20 gange så meget energi på et givent areal i form af for eksempel ethanol, sammenlignet med hvad man kan med energif-grøder. Eller at finde en erstatning for flybrændstof, så man kan flyve uden anvendelse af fossile brændsler”, siger professor Ib Chorkendorff.

Professor Ib Chorkendorff, DTU Fysik, leder VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals.

Foto: Mikal Schlosser

Han tilføjer dog, at det er svært at forudse forskningen i løbet af de kommende otte år. ”Vores forskning betræder ubekendt jord, så de gode resultater kan komme indenfor flere felter”.

BESKYTTELSE AF JORDENS

KLIMA OG MILJØ

DTU's rektor, Anders Bjarklev, udtaler, at DTU er umådelig glad for bevillingen, der understøtter universitetets vision om bæredygtig værdiskabelse. Han tilføjer:

”Verdenssamfundet står overfor store teknologiske udfordringer, som skal løses, før vi kan gennemføre en grøn omstilling af samfundet. Selvom det er ønskværdigt at stoppe forbruget af fossile brændstoffer i dag, så er det fuldkommen urealistisk. Vi mangler stadigvæk teknologi, der kan erstatte de fossile ressourcer i for eksempel flybrændstof, i kemikalieproduktionen og i en vis udstrækning også energiforsyningen. Mange af

de grønne teknologier, vi får brug for, er slet ikke modne endsige opfundet endnu”.

”Vores forskning betræder ubekendt jord, så de gode resultater kan komme indenfor flere felter”.

Ib Chorkendorff, centerleder og professor, DTU Fysik

VERDENSFØRENDE PÅ ENERGIOMRÅDET

”DTU er på internationale rankinglister kåret som Europas ledende og verdens andet bedste tekniske universitet i Energy Science and Engineering. Det skyldes bl.a. vores store internationale samarbejde, som det nye VILLUM forskningscenter er et godt eksempel på. Centrets faste stab vil både omfatte fremtrædende danske

4. april 2016 indvier uddannelses- og forskningsminister Ulla Tørnæs en 'filial' af 'VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals' på Stanford University i Californien. Centret her har modtaget 45 mio. kr. af den samlede bevilling på 150 mio. kr. fra VILLUM FONDEN. Bag ministeren ses professor Jens Nørskov, der skal lede forskningsgruppen på Stanford, og forskningsdirektør Thomas Sinkjær fra VILLUM FONDEN.

Foto: Anja Wolff

og udenlandske forskere, ligesom der vil blive videreuddannet en lang række danske såvel som udenlandske eksperter indenfor udvikling af energiteknologi i centrets regi”, siger Anders Bjarklev.

NYE ARBEJDSPLADSER I SPIN-OUT VIRKSOMHEDER

I løbet af de projektlagte otte år vil centret beskæftige 75 unge ph.d.-studerende og postdocs, der vil bringe ny viden og kompetencer til ikke mindst erhvervslivet.

”Derudover er jeg glad for at kunne fremhæve, at den grundforskning i katalysatorer, der skal fortsættes og udvikles i det nye center, i løbet af de sidste år har givet grundlag for et par spin-out virksomheder fra DTU, som beskæftiger sig med katalysatorer, eksempelvis til dieselmotorer.

Forhåbentlig kan centret også fremover bidrage til denne form for innovation og flere nye arbejdspladser”, tilføjer Anders Bjarklev.

UDDANNELSES- OG FORSKNINGSMINISTEREN TIL INDVIELSE PÅ STANFORD UNIVERSITY

En stor del af forskningsaktiviteterne i VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals skal foregå på Stanford University. Den amerikanske 'filial' bliver indviet i april 2016 med deltagelse af uddannelses- og forskningsminister Ulla Tørnæs. På Stanford University ledes forskningsaktiviteterne af professor Jens Nørskov, der tidligere har været professor ved DTU.

Indvielsen er et fint symbol på værdien af internationalt forskningssamarbejde. ”Det er afgørende, at vi kan samarbejde om forskning både på tværs af landegrænser og mellem det offentlige

Bestyrelsesformand i VILLUM FONDEN, Jens Kann-Rasmussen: "VILLUM FONDEN ønsker med dette initiativ at yde et markant bidrag til den langsigtede beskyttelse af jordens klima og miljø. Forskningscentret er et stærkt bud på det. Vi håber, at det nye centers forskning bliver af højeste kvalitet, og resultaterne kommer til at yde et bidrag til en fremtid uden fossile brændstoffer. Der

er ingen garantier, når man støtter grundforskning, men som filantropisk fond er det vores privilegium at kunne bidrage og tage en sådan risiko", og han tilføjer afslutningsvis: "En bevilling af denne størrelse er kun mulig, fordi medarbejderne i vores firmagruppe hver dag yder en stor indsats, der betyder, at vi som fond kan støtte banebrydende forskning. Det er vi meget stolte af".

På billedet ses professor og centerleder Ib Chorkendorff og Jens Kann-Rasmussen.

Foto: Sven Dumelie

og det private. Set i lyset af Danmarks styrker indenfor vedvarende energi og Californiens styrker indenfor energilagring håber jeg, at det nye samarbejde mellem Stanford University og de danske universiteter vil medføre nye bæredygtige løsninger, som kommer os alle sammen til gode", siger uddannelses- og forskningsminister Ulla Tørnæs.

"Det er afgørende, at vi kan samarbejde om forskning både på tværs af landegrænser og mellem det offentlige og det private".

Ulla Tørnæs, uddannelses- og forskningsminister

Professor Jens Nørskov siger: "Det er fantastisk, at VILLUM FONDEN på denne måde massivt støtter etableringen af den videnskabelige basis på DTU og Stanford Universitet for forståelse af energiomdannelse. Det er afgørende for en fremtid, hvor vi ikke baserer os på fossile ressourcer med den tilhørende CO₂-udledning, men at vi udvikler ny teknologi, der kan omdanne solenergi til brændstoffer og basis-kemikalier. Vi er på Stanford uhyre glade for den intensivering af det videnskabelige samarbejde mellem danske universiteter og Stanford indenfor energiforskning".

I centret får nogle af verdens dygtigste forskere enestående muligheder for at udvikle banebrydende teknologier, der kan erstatte fossile ressourcer med bæredygtige løsninger.

"En bevilling af denne størrelse er kun mulig, fordi medarbejderne i vores firmagruppe hver dag yder en stor indsats, der betyder, at vi som fond kan støtte banebrydende forskning. Det er vi meget stolte af".

Jens Kann-Rasmussen, bestyrelsesformand, VILLUM FONDEN

Professor Ib Chorkendorff, DTU, pointerer: "Det er afgørende, at man kan etablere sådanne store målrettede forskningsprojekter, når man skal løse essentielle og komplekse teknologiske problemstillinger. Det giver mulighed for at samle nogle af de bedste kræfter indenfor området med hver deres spidskompetence og dermed udnytte de synergier, der opstår ved en tværdisciplinær tilgang til udfordringerne".

GRUNDIG PROCES EFTER INVITATION TIL LANDETS UNIVERSITETER

Forud for jubilæumsbevillingen til forskningscentret på DTU er gået en grundig proces. Indbydelsen til landets universiteter lød på at komme med projektforslag til 'et forsknings- eller udviklingsprojekt med potentiale til at yde et signifikant bidrag til den langsigtede beskyttelse af jordens klima, miljø og/eller biodiversitet'. De indkomne projektforslag blev grundigt vurderet af en international komité af uafhængige videnskabsfolk. /

Humanvidenskabens betydning og værdi i samfundet skal beskrives

MODTAGERE

Lektor David Budtz Pedersen og professor Frederik Stjernfelt, Aalborg Universitet, København

PROJEKT

'Mapping the Public Value of Humanities'

STØTTE

7,8 mio. kr. af VELUX FONDEN

Lektor og forskningsleder David Budtz Pedersen har sammen med professor Frederik Stjernfelt – begge fra Aalborg Universitet, København – modtaget knap 8 mio. kr. fra VELUX FONDEN i forbindelse med en særlig jubilæumsbevilling, uddelt i anledning af at firmagruppen bag VELUX FONDEN fejrede 75 år i 2016.

Samtidig kunne VELUX FONDEN fejre 35-årsjubilæum.

I debatten deltog Göran Blomqvist, direktør for Riksbankens Jubileumsfond, Agnete Gersing, departementschef i Uddannelses- og Forskningsministeriet, Ulrik Haagerup, direktør DR Nyheder, Mikkel Bogh, direktør for Statens Museum for Kunst, og Johnny Laursen, dekan på Aarhus Universitet. Moderator på dagen var journalist Adam Holm, der selv har en humanistisk forskningsbaggrund.

Foto: Simon Knudsen

Lektor David Budtz Pedersen og professor Frederik Stjernfelt – begge fra Aalborg Universitet, København – modtog VELUX FONDENS jubilæumsbevilling på knap 8 mio. kr.

Foto: Simon Knudsen

DET NYE FORSKNINGSPROJEKT *'Mapping the Public Value of Humanities'* skal undersøge, hvordan humanistisk forskning spredes i samfundet, hvilken samfundsmæssig værdi forskningen har, og hvordan denne værdi kan dokumenteres på en nuanceret måde.

Projektet løber frem til 2019 og blev skudt i gang ved et seminar på Borups Højskole 12. september 2016.

KENDER LANDSKABET GODT

David Budtz Pedersen og Frederik Stjernfelt kender landskabet godt. De to forskere har i forvejen kortlagt humanvidenskabens DNA over de seneste tre år for at afklare, hvordan humanvidenskaberne udvikler sig, og hvordan humanistiske forskere samarbejder med forskere fra andre vidensområder. Et af resultaterne var bogen *'Kampen om disciplinerne'*. Om arbejdet

siger David Budtz Pedersen: "Nu ved vi en del om, hvordan forskerne formidler, kommunikerer og samarbejder med andre forskere, men vi ved langt mindre om, hvordan de formidler, kommunikerer og samarbejder med aktører i samfundet".

OM FORSKNINGSPROJEKTET

Både danske og udenlandske universiteter bliver i stigende grad mødt med krav om, at deres forskning skal bidrage til løsningen af samfundsmæssige problemer som klima, sundhed, vækst og beskæftigelse. Det gælder også for den humanistiske forskning. Udfordringen er imidlertid, at værdien og effekten af forskning og uddannelse primært måles i forhold til kommerialisering og overførsel af teknologi mellem universiteter og erhvervsliv. Hermed overses ofte den bredere samfundsmæssige værdi, humanistisk forskning bidrager med.

Jubilæumsbevillingen blev motiveret af bestyrelsesformand Hans Kann Rasmussen, VELUX FONDEN. Det skete på Borups Højskole i september 2016, hvor der var indlæg og dialog med en række aftagere og forskere indenfor det humanvidenskabelige område.

Foto: Simon Knudsen

HVORFOR STØTTE HUMANVIDENSKAB?

VELUX FONDEN begyndte allerede i 2008 at støtte det humanvidenskabelige felt som modvægt til en generel nedprioritering af dette område:

"Vi syntes dengang, at den tekniske og naturvidenskabelige forskning fik nok opmærksomhed, og måske kunne vi kigge lidt mere strategisk på mulighederne for en målrettet indsats indenfor den humanvidenskabelige forskning", siger bestyrelsesformand Hans Kann Rasmussen i forbindelse med jubilæumsbevillingen og VELUX FONDENS fejring af VKR Gruppens 75-årsjubilæum.

Interessen for mennesket og de menneskelige relationer ligger allerede i fondens DNA. Vores stifter, Villum Kann Rasmussen, sagde fx: "At drive forretning handler dybest set ikke om andet end omgang med mennesker".

"Ganske interessant, at en succesfuld forretningsmand formulerer det på den måde. For når vi er så glade for tanken om hurtigt at komme fra forskning til faktura, så tyder det jo på, at i hvert fald Villum Kann Rasmussen havde en idé om, at den menneskelige side virkelig kan bidrage med lige så meget som økonomi og teknik".

"VELUX FONDEN skal som almennyttig aktør også kunne vise, at fondens aktiviteter har almennyttig værdi: Hvad er det, vi går og gør, og er det nyttigt, det, vi laver? Finder vi svaret på humanvidenskabernes almennyttige værdi, er det jo også for os svaret på, hvorfor vi kan tillade os at mene, at det ikke bare er nyttigt, men også almennyttigt", sagde Hans Kann Rasmussen.

CIVILISATORISK INFRASTRUKTUR

På dagen gav Niels Lyngsø, forfatter og oversætter, sit bud på, hvordan han bruger

I debatten deltog Ulrik Haagerup, direktør DR Nyheder, Mikkel Bogh, direktør for Statens Museum for Kunst, og Johnny Laursen, dekan på Aarhus Universitet.

Foto: Simon Knudsen

humaniora i sit faglige virke – ordbøger, tidsbilleder, leksika. Han brugte metaforen, at han både spiser tomater og er leverandør (skribent) af tomater til de store ketchupfabrikker (forlag, medier mv.). Desuden kaldte han humaniora 'civilisatorisk infrastruktur'.

Efterfølgende gav en række aftagere og forskere fra medie-, universitets-, ministerie- og kulturverdenen deres perspektiver på den humanistiske forsknings værdi for samfundet.

FÆLLES PARADIGME

Publikum deltog også i dialogen, og professor Liselotte Højgaard, formand for Danmarks Grundforskningsfond, roste forskningsinitiativet.

"Jeg vil opfordre til, at I etablerer et samarbejde (universiteter, fonde, ministerier) om et fælles paradigme for denne type kortlægninger og

meget gerne med internationalt eller nordisk perspektiv", sagde Liselotte Højgaard.

HUMANIORA GENNEMSYRER SAMFUNDET

David Budtz Pedersen sagde: "Humaniora gennemsyrrer samfundet, og mange af de idéer, analyser og begreber, der præger den offentlige debat, har rod i den humanistiske forskning. Tænk bare på begreber som multikulturalisme, social sammenhængskraft eller det postfaktuelle demokrati. Alle er de udviklede og definerede af humanistiske forskere. Det vil vi gerne kaste mere lys på".

I forskningsprojektet 'Mapping the Public Value of Humanities' vil metoderne bl.a. bestå af:

- En spørgeskemaundersøgelse blandt danske humanistiske forskere om deres eksterne samarbejdsrelationer

De to forskere David Budtz Pedersen og Frederik Stjernfelt takkede for jubilæumsbevillingen fra VELUX FONDEN.

Foto: Simon Knudsen

- En undersøgelse af den akademiske sammensætning af danske statslige og offentlige komitéer, kommissioner, ekspertgrupper etc.
- En undersøgelse af humanistisk forsknings effekter på danske museer – samarbejde mellem humanistiske forskere og museer (VELUX FONDENs museumssatsning) og dets effekter for museumsgæster
- En undersøgelse baseret på kvalitative interviews med beslutningstagere, medier og virksomheder angående barriere og styrker i anvendelsen af humanistisk forskning.

'IMPACT' ER ET NØGLEORD

I takt med at investeringerne i forskning og innovation øges, er der fokus på at sikre forskningens relevans og samfundsmæssige impact. Ligesom der blandt beslutningstagere og

forskningsfinansierende institutioner er behov for at kunne spore og dokumentere forskningens gennemslagskraft i samfundet.

"Alle taler om 'impact' – også internationalt. Men der er langt fra konsensus om, hvordan impact skal måles. Forskerne indenfor naturvidenskab har været dygtige til at indsamle data, så de kan dokumentere deres forsknings effekt og værdi for samfundet. Vi har slet ikke samme tradition indenfor humaniora. Også selvom humanistiske forskere optræder hyppigt i samfundsdebatten som eksperter om alt fra satiretegninger, kriser, adfærd, flygtninge og sundhed. Så humanistisk forskning har stor udbredelse og indflydelse på den løbende samfundsdebat. Vi kan bare ikke dokumentere det", sagde David Budtz Pedersen. /

Bestyrelse og sekretariat i Medarbejderfond for VKR Gruppen var samlet i anledning af overrækkelsen af gaven på 75 mio. kr. fra VILLUM FONDEN, 2016.

Foto: Carsten Andersen

Medarbejderfond for VKR Gruppen kan give en håndsækning, både når livet gør godt, og når det gør ondt for medarbejdere og deres familier. Med en gave på 75 mio. kr. fra VILLUM FONDEN i anledning af firmagruppens jubilæum forbedres mulighederne for at støtte nu og fremover.

En særlig hilsen til alle medarbejdere i VKR Gruppen

REDSKABER TIL HJÆLP FOR HANDICAPPEDE, genoptræning efter sygdom, hjælp i forbindelse med ufrivillig barnløshed, støtte til børns uddannelse og til lokale aktiviteter som sportsklubber, hospitalsklovne og orkestre. De formål, som Medarbejderfonden støtter, spænder vidt, og hjælpen modtages med stor taknemmelighed.

I de 25 år, som Medarbejderfonden har eksisteret, har mere end 3.100 medarbejdere og deres nærmeste familie modtaget støtte i forbindelse med sygdom og ulykke eller til et barns videregående uddannelse. I samme periode har mere end 1.500 meget forskellige lokale projekter modtaget støtte fra Medarbejderfonden.

GAVE I ANLEDNING AF VKR GRUPPENS JUBILÆUM

Fejringen af firmagruppens 75-årsjubilæum er også kommet Medarbejderfonden til gode gennem en gave på 75 mio. kr. fra VILLUM FONDEN. Det er en gave til alle medarbejdere i firmagruppen, som forbedrer fondens muligheder for at støtte. Beløbet bliver en del af Medarbejderfondens grundkapital, som nu udgør 350 mio. kr. Det er afkastet, som uddeles til medarbejdere og deres nærmeste familie samt til projekter i de områder, hvor firmagruppens selskaber ligger. /

FAKTA:

Medarbejderfond for VKR Gruppen blev stiftet i 1991 af VILLUM FONDEN. Fonden har tre hovedformål:

- 1 at yde økonomisk støtte til nuværende og pensionerede medarbejdere og deres nærmeste pårørende ved ulykkelige hændelser, til fortsættelse af børns afsluttende uddannelse og til andre formål for medarbejdere
- 2 at yde økonomisk støtte til almennyttige formål, som foregår i lokalområdet omkring de enkelte selskaber i VKR Gruppen
- 3 at uddele Villum Kann Rasmussen Prisen til medarbejdere, der har ydet en særlig indsats med afsæt i Gruppens værdigrundlag.

Læs mere om Medarbejderfonden på www.employeefoundation.com.

41 PRISER

Udover støtte til projekter uddeler
VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN
også enkeltstående priser og legater.

VILLUM KANN RASMUSSENS ÅRSLEGAT TIL TEKNISK OG NATURVIDENSKABELIG FORSKNING

”Økonomisk ro giver os mulighed for at tage chancer”

Som noget særligt i 2016 valgte VILLUM FONDEN at hædre to forskere i anledning af VKR Gruppens 75-årsjubilæum. Normalt uddeles legatet til én forsker årligt. Årslegatet blev uddelt den 22. januar 2016 både til professor Lone Gram, DTU, og til professor Jens Stougaard, Aarhus Universitet.

JENS STOUGAARD ER PLANTEBIOLOG OG BLANDT verdens 1 % mest citerede forskere indenfor feltet 'Plant and animal science'.

Siden 2007 har han stået i spidsen for grundforskningscentret CARB, der har 40 forskere tilknyttet. Forskningen tager udgangspunkt i, hvordan bælgplanter er i stand til at etablere symbiose med bakterier i jorden omkring planten. Bakterierne kan udnytte luftens kvælstof, og takket være symbiosen med bakterien kan planten populært sagt skabe sin egen gødning, hvilket kan reducere brug af kunstgødning i landbruget.

Målet med forskningen er at overføre symbiosen til kornplanter som majs, der er en hovedkilde til ernæring for befolkningen i områderne syd for Sahara, hvor det dels er en udfordring at få råd til gødning, dels er en praktisk udfordring at få den bragt ud til øde egne.

Jens Stougaards voksende forskergruppe er for alvor rykket i front på verdensplan, og det skyldes særligt to faktorer:

”Det handler om at få en så stor gruppe med forskellige ekspertiser, at vi kan koble resultater,

teknikker og metodikker i helt nye idéer. Ingen kan nå så langt alene, for ingen kan ene mand følge med i den teknologiske udvikling eller nå at læse alle relevante publikationer. Det kræver interdisciplinære teams. En anden faktor er økonomisk ro. Der skal være penge til at ansætte folk, dygtige folk, og opnå en tilpas stor og alsidig gruppe – og så skal der være økonomisk ro til at kunne tage chancer og dykke ind i de mere risikable idéer. For det er der, man virkelig kan skabe resultater”.

JENS
STOUGAARD

Professor på Institut for Molekylærbiologi og Genetik, Aarhus Universitet, og leder af grundforskningscentret CARB. Gennem sin forskerkarriere har han været på Aarhus Universitet, suppleret af ophold på universiteter i England og Tyskland. Hans ph.d.-grad er fra University of Sussex, England, på baggrund af en cand.agro. fra den daværende Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole i København.

Jens Stougaard forsker i, hvordan bakterier på bælgplanter udnytter luftens kvælstof.

Foto: Jakob Boserup

VILLUM KANN RASMUSSENS ÅRSLEGAT TIL TEKNISK OG NATURVIDENSKABELIG FORSKNING

Jagten på bakteriernes skjulte potentialer

OVER 2.000 FORSKELLIGE BAKTERIESTAMMER ligger i fryserne på DTU Bioengineering. Dem hentede professor Lone Gram op af havet under det store videnskabelige havtogt, Galathea 3, i 2006-07, og de blev gemt med to formål for øje:

- at finde de egenskaber, der er gavnlige for mennesker
- at udforske deres biologi og betydning for naturens kredsløb.

Lone Grams forskergruppe har ved at analysere alle bakteriernes gener opdaget, at bakterierne formodentlig kan producere langt flere gavnlige stoffer, fx antibiotika, end vi hidtil har troet. Efter togtet i 2006-07 har gruppen vist, at mange af bakterierne har et antibiotisk potentiale eller producerer bioaktive stoffer, der kan påvirke vores immunsystem eller kan bruges i bioprocesser.

Hvordan vi 'tænder' for generne og produktionen af nye stoffer, skal de kommende års forskning finde ud af – godt hjulpet på vej af Villum Kann Rasmussens Årslegat til Teknisk og Naturvidenskabelig Forskning på 5 mio. kr.

”Vi må tænke på det økosystem, bakterierne kommer fra. Vi må forstå det og efterligne det, hvis vi skal få glæde af bakteriernes egenskaber. Mange anskuer gener, som noget man kan klippe og klistre i, og at vi bare kan overføre generne til en cellekultur, der så som cellefabrik fremstiller de ønskede stoffer. Jeg tænker, at vi mister nogle væsentlige muligheder, hvis vi overser den natur, de kommer fra”, siger Lone Gram. /

LONE
GRAM

Professor ved DTU Bioengineering og formand for Det Frie Forskningsråd | Natur og Univers.

Tidligere gæsteforsker ved Harvard Medical School i Boston og ved University of New South Wales, Australien. Uddannet lic.agro. (ph.d.) i mikrobiologi og kandidat i levnedsmiddelvidenskab (cand.brom.) fra Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Lone Gram forsker i havbakteriers evne til at producere gavnlige stoffer, fx antibiotika.

Foto: Jakob Boserup

Dagslysprisen

MODTAGERE

Professor Marilyn Andersen
Arkitekt Steven Holl

PRIS

The Daylight Award

STØTTE

2 x 100.000 euro
af VILLUM FONDEN,
VELUX FONDEN og
VELUX STIFTUNG

Juryen i debat med Steven Holl. Fra venstre: Stephen Selkowitz, Aki Kawasaki, Florence Lam, Koen Steemers, James Carpenter, Per Olaf Fjeld og Steven Holl.

Foto: Zevegraf

2. november 2016 var internationale forskere, arkitekter og erhvervsliv samlet til prisuddeling i København for at hylde dagslyset ved den internationale pris The Daylight Award.

Prisen sætter fokus på mødet mellem arkitektur og forskning – og lægger stor vægt på samspillet mellem teori og praksis. I de historiske omgivelser på Ny Carlsberg Glyptotek i København blev to internationalt anerkendte personer, en arkitekt og en forsker i dagslys, således hædret med hver 100.000 euro for deres arbejde.

”Dagslys spiller en fundamental rolle de steder, vi lever og opholder os. The Daylight Award anerkender vigtigheden af at forske i dette område, og det er en meget stærk markering. Videnskab går hånd i hånd med arkitektonisk design – det giver mulighed for at kombinere viden og kreativitet, og dermed kan vi opnå en bedre forståelse for, forventning til og anvendelse af dagslys i arkitektur og byudvikling”.

– Marilyne Andersen
professor i bæredygtig bygningskonstruktion, Lausannes Tekniske Universitet

Foto: Zevegraf

Marilyne Andersen takker jury medlem Stephen Selkowitz.

Foto: Zevegraf

Steven Holl modtager The Daylight Award af Kurt Stolz, bestyrelsesformand for VELUX STIFTUNG.

Foto: Zevegraf

2 NOVEMBER 2016 VAR INTERNATIONALT anerkendte arkitekter, forskere og erhvervsliv samlet for at hylde dagslyset i de historiske rammer på Ny Carlsberg Glyptotek i København. En internationalt anerkendt arkitekt og en forsker i dagslys blev hver hædret med 100.000 euro, da de begge modtog den internationale pris The Daylight Award.

Prisen anerkender personer, der med deres arbejde har bidraget væsentligt til henholdsvis 'forskning indenfor dagslys' og 'dagslys i arkitektur'.

Prismodtageren for forskning var Marilyne Andersen, professor i bæredygtig bygningskonstruktion og dekan på instituttet for arkitekt- og bygningskonstruktion på Lausannes Tekniske Universitet. Juryen motiverede valget af Marilyne Andersen med, at hun er en fremragende akademiker, læremester og en aktiv forsker, der har vist gode evner til at igangsætte og lede dagslysforskning, som påvirker forsknings- og arkitektur miljøerne.

”Når jeg bliver spurgt, hvilket materiale jeg bedst kan lide at arbejde med, svarer jeg ’lys’! Jeg har altid været fascineret af at arbejde med lys. Derfor er jeg meget beæret over at modtage The Daylight Award”.

– Steven Holl, arkitekt, Steven Holl Architects, New York/Beijing

Foto: Zevegraf

Arkitekturprisen tilfaldt den internationalt anerkendte amerikanske arkitekt Steven Holl, leder af arkitektgruppen Steven Holl Architects i New York og Beijing. Han er kendt for sit poetiske formsprog, sin leg med lyset, sin respekt for materialerne og for at tilpasse sine bygninger den lokale kontekst. Forholdene mellem struktur, materiale og lys er grundsten i alt Steven Holls arbejde: Han bygger med dagslys. Sådan lød nogle af ordene fra juryen til Steven Holl, da han modtog prisen.

Dagslys er en ressource, som kan bidrage til

bedre sundhed, indlæringssevne i skoler, produktivitet på arbejdspladsen og velvære i hjemmet. Derfor er det både interessant og udbytterigt, når arkitektur møder videnskab, og når fagligheder kan dele viden og erfaringer for at skabe fremtidens byggeri. The Daylight Award har som mål at bygge bro mellem to verdener, og med etableringen af den nye, internationale pris er det hensigten at understøtte forskellige faggrupperes kunstneriske, videnskabelige og praktiske bidrag til at forstå både værdien og betydningen af dagslys og dets praktiske anvendelse i hverdagen.

OM THE DAYLIGHT AWARD

The Daylight Award i *Arkitektur* uddeles til et individ eller en gruppe af arkitekter, der har udmærket sig ved at skabe arkitektur eller byrum, der udviser et unikt brug af dagslys med særligt fokus på arkitektur, der tager hensyn til livskvalitet og indflydelsen på menneskers sundhed, velvære og værdien for det omkringliggende miljø.

The Daylight Award i *Forskning* uddeles til et individ eller en gruppe af forskere, der har udmærket sig ved at bidrage til den internationale dagslysforskning. Der lægges særligt fokus på tværfaglighed og forskning i menneskets velvære og mulighederne for at koble teori til praksis.

The Daylight Award er et samlet initiativ på tværs af VILLUM FONDEN, VELUX FONDEN og den schweiziske VELUX STIFTUNG. De tre fonde har en lang tradition for at anerkende ’best practice’ indenfor dagslys. Siden 1980 har fondene således hver især uddelt priser til bl.a. Jørn Utzon (DK), Henning Larsen (DK), Richard Perez (USA), James Carpenter (USA), Lacaton & Vassal (F), Bob Gysin (CH), Peter Zumthor (CH) og SANAA (JP). Men i 2016 samledes de tre fonde om i fællesskab at uddele én pris for at styrke det internationale udsyn, som emnet fortjener. The Daylight Award vil fremover blive uddelt hvert andet år, og fejringen vil skiftevis foregå i Danmark og Schweiz.

Bag prisen står VILLUM FONDEN, VELUX FONDEN og VELUX STIFTUNG. Alle grundlagt af Villum Kann Rasmussen, der var stærkt optaget af dagslysets positive effekt på mennesker. Navnlig var det ifølge ham vigtigt, at mennesker i løbet af en arbejdsdag fik adgang til dagslys. Villum Kann Rasmussen var på mange måder forud for sin tid. Han arbejdede allerede i sin levetid efter en antagelse, som siden er blevet bevis: At rigtigt og rigeligt dagslys i form af indirekte sollys har en afgørende psykologisk virkning. Han mente dengang ikke, at den

fysiologiske virkning var dokumenteret, men fastholdt, at menneskers humør og arbejdsglæde utvivlsomt blev bedre med øget adgang til dagslys. Han mente endvidere, at det var en fejl, når virksomheder troede, at alene lysstyrken var afgørende for arbejdets udførelse. Kunstlys var slet ikke så godt som dagslys, og Villum Kann Rasmussen gjorde allerede i begyndelsen af 30’erne opmærksom på undersøgelser, der viste, at en virksomheds produktionssevne kunne stige med indtil 33 % ved at ’rationalisere belysningsforholdene’. /

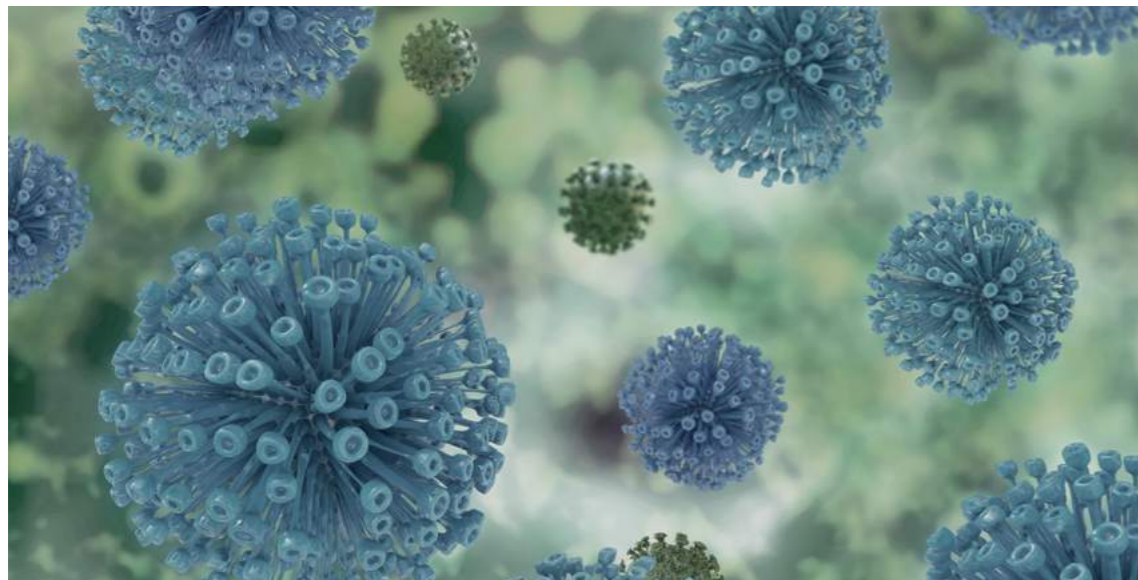
53 TEKNISK OG
NATURVIDENSKABELIG
FORSKNING

VILLUM FONDEN ønsker at skabe forskning i verdensklasse og støtter nyskabende forskning på højt internationalt niveau.

Strategi: de unge, de erfarne og den virkelig vilde idé

Forskning i istidsfauna, næste generation af batterier, exoplaneter, den matematiske forståelse af kvantefysik, optisk kommunikation og konventionsnedbør. Emnerne spænder vidt, når man kaster et hurtigt blik ned over bevillingerne fra VILLUM FONDENS støtte til teknisk og naturvidenskabelig forskning gennem de sidste mange år.

EN AF DE HELT STORE SATSNINGER I 2016 var finansieringen af et stort jubilæumsinitiativ i anledning af VKR Gruppens 75-årsjubilæum, hvor et ambitiøst forskningscenter blev søsat. Næmlig VILLUM Center for the Science of Sustainable Fuels and Chemicals, der over de næste otte år modtager tilsammen 150 mio. kr. (læs mere andetsteds i årsskriftet).

Desuden har VILLUM FONDEN også støttet en række initiativer indenfor forskningsformidling for at gøde interessen for teknik og naturvidenskab blandt børn og unge.

TEKNIK OG NATURVIDENSKAB ER RYGRADEN
 ”At støtte den tekniske og naturvidenskabelige forskning har altid været en væsentlig del af VILLUM FONDENS virke”, fortæller VILLUM FONDENS forskningsdirektør, professor Thomas Sinkjær: ”Dels uddeler vi hvert år den store

forskerpris – Villum Kann Rasmussens Årslegat til Teknisk og Naturvidenskabelig Forskning på 5 mio. kr. til en af landets mest fremragende forskere. I jubilæumsåret 2016 dog uddelt til to forskere. I alt har 35 forskere modtaget den store pris, der er anerkendelse af en dygtig forskers langvarige og dedikerede indsats indenfor et særligt forskningsfelt. Det fortsætter vi naturligvis med!

Dels har VILLUM FONDEN længe støttet teknisk og naturvidenskabelig forskning med en bred vifte af virkemidler. Fra 2016 fokuserer vi på ’nysgerrigheds-dreven’ (curiosity-driven) forskning, dvs. de idéer, forskerne selv er mest optaget af at løse. Vi håber derved at tiltrække de bedste forskere med de bedste idéer, og forhåbentlig kan vi også være med til at sikre de nybrud i forskningen, som kan gøre en stor forskel i samfundet”, siger Thomas Sinkjær.

VILLUM FONDEN støtter:

● DE UNGE:

VILLUM Young Investigator-programmet har siden 2012 været en god og vigtig satsning, hvor hele 95 yngre forskere har fået mulighed for at etablere deres egen første forskningsgruppe baseret på de idéer, de brænder mest for, og dermed komme ud af de veletablerede professorers ’skygge’. For mange forskere har det ført til anerkendt forskning og derved forbedret forskerens karrieremuligheder og mulighed for at tiltrække endnu flere forskningsmidler.

Bevillingen er på 7-10 mio. kr., den kan modtages én gang, og tidsrammen er fem år. En stor del af midlerne bruges til ansættelse af danske og udenlandske ph.d.er og postdocs i forskningsgruppen.

● DE ER FARNE:

VILLUM Investigator: Her er målet at støtte forskere, der via opbygningen af et internationalt forskningsmiljø på en dansk forskningsinstitution får potentialet til at yde væsentlige bidrag til teknisk og naturvidenskabelig forskning. Programmet er for forskere, som har udvist betydelig originalitet og fremragende forskningsresultater. En ideel ansøger vil være en aktiv forsker, som gennem ti år eller længere har demonstreret international, banebrydende forskning af højeste videnskabelige kvalitet.

Programmet annonceres hvert andet år i åben konkurrence. Bevillingen er for seks år, og modtagere kan efter den periode søge programmet igen i konkurrence med andre ansøgere.

Beløbsrammen er op til 40 mio. kr., inkl. etableringsomkostninger. En del af bevillingen kan bruges til at ansætte en sekretær, assistent e.l., der kan aflaste forskeren for administrative byrder. Hvis forskeren allerede er ansat ved en dansk uddannelsesinstitution, kan denne vælges som base, men det er også muligt

”Med Young Investigator-programmet får yngre forskere en værdifuld og betydelig hjælp, der betyder, at de tidligt får fart på deres forskningskarriere. Legaterne gør det muligt for dem at opbygge deres forskningsområde hurtigere ved at udvide deres forskningsgruppe med nye ansættelser. Det kan føre til ny og spændende viden og fund, som kan komme samfundet til gavn”.

Anders Overgaard Bjarklev, rektor ved DTU

at flytte til en anden dansk institution, hvis det er relevant for forskningen. VILLUM FONDEN håber at se spændende ansøgninger også fra udenlandske topforskere og forventer at bevilge ca. ti VILLUM Investigators med opstart medio 2017.

”Københavns Universitet hilser forskerstøtteprogrammet VILLUM Investigators varmt velkommen. Virkemidlet er en fantastisk mulighed for erfarne og fremragende forskere fra både ind- og udland for at fordybe sig yderligere indenfor det tekniske og naturvidenskabelige område”.

Thomas Bjørnholm, prorektor for Forskning og Innovation, Københavns Universitet

● DEN VILDE IDÉ:

VILLUM Eksperimentet: Til den dristige forskningsidé, der har det vanskeligt i et klassisk peer review-bevillingssystem. Programmet er åbent for alle forskere uanset nationalitet og kan søges af aktive forskere uanset alder.

Dette program er skabt til helt særlige forskningsprojekter, der udfordrer normen og har potentialet til fundamentalt at ændre den måde, vi tilgår vigtige emner på.

For at sikre, at forskerne tør fremsende deres mest ambitiøse idéer, uden at blive 'hængt ud' af deres fagfæller, der skal vurdere deres forskningsidé, er ansøger anonym for bedømmerne. Bedømmerne bliver bedt om at lægge vægt på de idéer, de opfatter som reelle nybrud. Måske vil kun et ud af ti projekter vise sig at skabe noget unikt.

Det bevilgede beløb er på 1-2 mio. kr., og det skal dække en forskningsperiode på 1-2 år. Pengene skal primært bruges til egen løn, udstyr og materialer.

”Originale forskningsidéer og internationalt stærkt talent er af helt afgørende betydning for udvikling af Danmark som et vidensbaseret samfund. Jeg er meget begejstret for VILLUM FONDENS nye virkemidler, der har forskerens styrke som omdrejningspunkt. 'VILLUM Eksperimentet' med den skæve idé er et forfriskende nyt virkemiddel i fondslandskabet, der utvivlsomt vil føre til nytænkning og uventede gennembrud”.

Dekan og professor Niels Chr. Nielsen,
Faculty of Science and Technology, Aarhus Universitet

→ IDÉER SKAL APROVES

”Et eksperiment er bedre end 1.000 ekspertantagelser”. Dette motto var fondens stifter, civilingeniør Villum Kann Rasmussen, ophavsmand til. Han var som en idérig og nytænkende opfinder altid i gang med at eksperimentere. Borde, stole, kaffemaskiner, vindmøller og så naturligvis VELUX ovenlysvinduet, der blev hans mest kendte opfindelse.

Villum Kann Rasmussen hyldede det gode initiativ og den gode idé. Med VILLUM Eksperimentet håber vi at uddele midler til de krøllede forskerhjerter, der måtte komme op med et nyt, vildt og dristigt forskningsprojekt.

ALLE NATIONALITETER VELKOMNE

Alle tre virkemidler er åbne for alle forskere uanset nationalitet. Forskningen skal blot have afsæt ved et dansk universitet eller anden dansk forskningsinstitution.

NYSKABENDE FORSKNING SKAL SKE PÅ FORSKERNES PRÆMISSER

For forskningsdirektøren er barren sat højt:

”Vores mål er at skabe forskning i verdensklasse forankret ved de danske universiteter og forskningsinstitutioner. Som en almennyttig, privat fond uddeler vi 'frie midler' og har mulighed for at give nysgerrige, talentfulde forskere gode

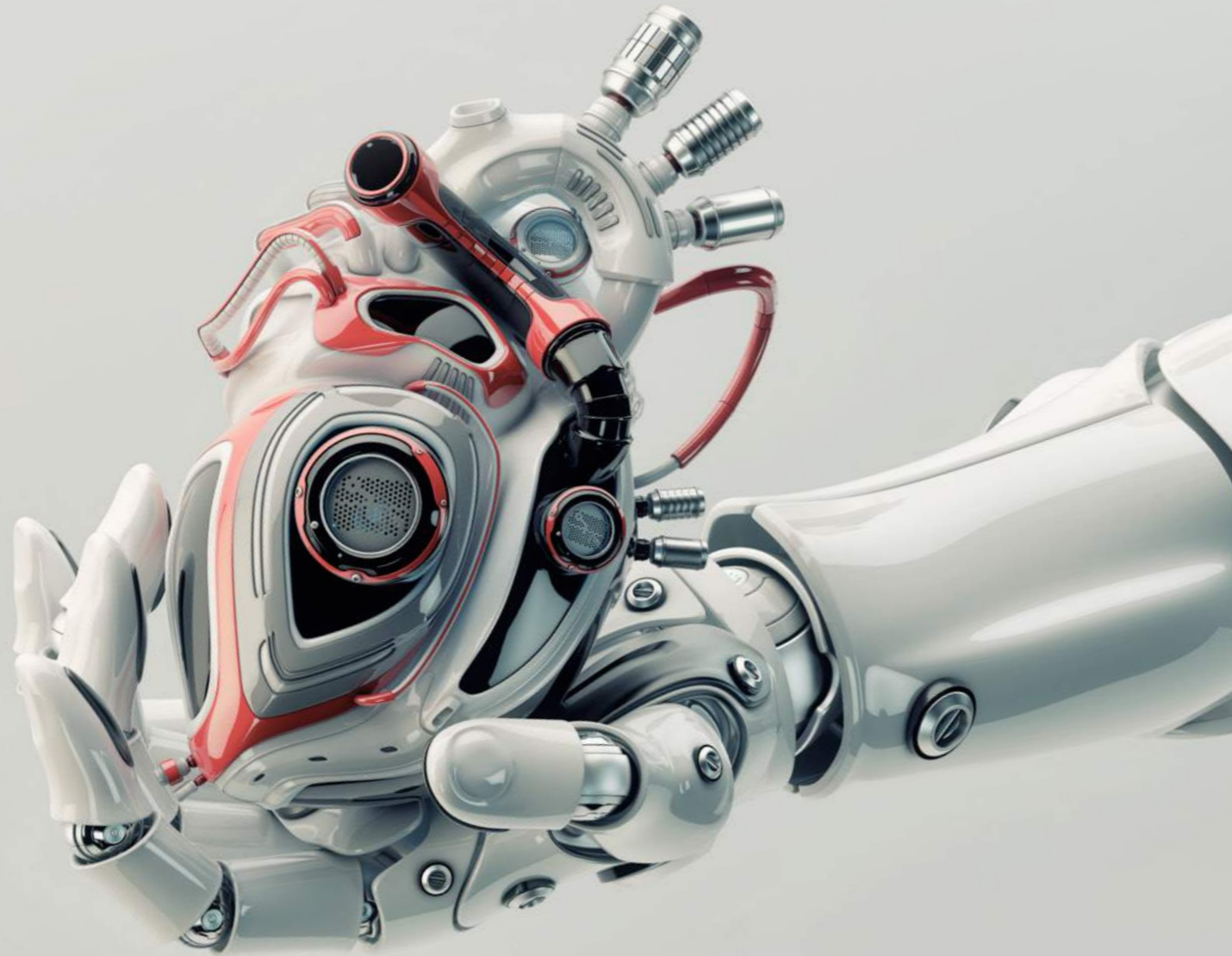
rammer til at skabe banebrydende forskning. Ved at støtte de dygtigste lader vi pengene følge forskeren fremfor projektet. Vi kan tage flere chancer og satse på forskning, der måske fejler i første omgang eller først langt ude i fremtiden kan levere svar på kendte udfordringer.

Især på de danske universiteter skal der være plads og midler til de kreative hjerner, der kan formulere nybrud i forskningen, da det ofte er dem, der er med til at skabe afgørende resultater og udfolde nye forskningsfelter. Resultater, der meget gerne skal ende med, at investeringerne giver mening og værdi for det danske samfund”, slutter Thomas Sinkjær. /

61 HUMANVIDENSKABELIG FORSKNING

VELUX FONDEN uddeler frie forskningsmidler til fremme af hovedsageligt grundvidenskabelige, kollektive forskningsprojekter på højeste faglige niveau ved landets universiteter og kulturinstitutioner.

Robophilosophy skal hjælpe os til at forstå samspillet mellem menneske og robotter.

Robotrevolutionen: Hvem har ansvaret?

AF JOHANNA SEIBT

MODTAGER

Professor MSO, dr.phil.
Johanna Seibt, ph.d., Institut
for Kultur og Samfund,
Aarhus Universitet

PROJEKT

'As if it were a person –
social robotics and human
self-understanding'

STØTTE

5,9 mio. kr.
af VELUX FONDEN

Uden måske helt at have bemærket det er vi ved at blive hvirvlet ind i en teknologisk revolution, der ifølge de seneste forudsigelser vil føre til grundlæggende ændringer på arbejdsmarkedet og i vores måde at omgå hinanden på. Og aldrig før har humaniora haft en så betydningsfuld rolle.

Hvem har ansvaret for at udtænke anvendelser af social robotteknologi?

'ROBOTREVOLUTIONEN', SOM MEDIERNE kalder den, er drevet af social robotteknologi, som skal gøre robotter med sociale egenskaber til en del af samfundet. Robotdesignere programmerer her ikke længere maskinens fysiske bevægelser, men derimod dens sociale adfærd. Vi skaber altså ikke længere kultur som resultat af menneskets frie tanker og handlinger – vi begynder at designe og konstruere kultur ved at producere kunstige agenter, der skal engagere os i deres programmerede rutiner og repertoier.

KAN ROBOTUDVIKLERE OGSÅ VÆRE KULTURINGENIØRER?

Robotudviklere, dataloger og forskere indenfor flere forskellige fagområder advarer om, at robotrevolutionen kan true menneskehedens kerneværdier. Men hvem har den nødvendige ekspertise til at rådgive indenfor denne nye form for kulturelt design? Det har humanisterne. Ifølge adskillige nye globale initiativer for 'ansvarlig robotteknologi' og 'ethical engineering' er det netop nu, at ingeniørerne har allermest brug for humanistisk forskning. Og det er ikke alene moralske og etiske begreber som værdighed og retfærdighed, der er i spil – det er også socio-kulturelle værdier forbundet med autonomi,

fleksibilitet, frit handlingsrum, det autentiske møde, styrkelse af individet og ligestilling.

Pludselig opstår nye områder med behov for en ny type social ansvarlighed. Regeringer, bevilningsgivere og forskere ved humaniora bærer fx hver især et ansvar for at forme robotrevolutionen på måder, der passer til samfundets sociokulturelle værdier.

ROBOPHILOSOPHY – ET NYT FORSKNINGSFELT Takket være VELUX FONDENs fremsynethed har man på Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet, været i stand til at definere og præsentere et nyt interdisciplinært forskningsfelt indenfor filosofi: 'robophilosophy'.

Robophilosophy har til formål at løse robotrevolutionens udfordring. I faglige termer er forskningsfeltet defineret som 'philosophy of, for and by socialrobotics'. Det inkluderer et andet felt, 'roboethics', men mobiliserer også de teoretiske discipliner i filosofi, ontologi, erkendelsesteori og videnskabsfilosofi i ambitionen om at kunne forstå samspillet mellem menneske og robotter. Bevillingen fra VELUX FONDEN (januar 2012-marts 2015) gav mulighed for at ansætte fire juniorforskere, og i samarbejde med ATR/Hiroshi

Ishiguro Robotics Lab i Japan blev den første internationale interdisciplinære forskningsgruppe i robophilosophy etableret.

Forskningsgruppen har udført empiriske studier af folks holdningsændringer overfor robotter i et længere projekt på Vikærgården Rehabiliteringscenter (2013-2014), i et pilotprojekt blandt studerende på SOSU Nord (oktober 2014-februar 2015) og under en udstilling på Skive Museum 'Robot or Not? – Hvad Synes Du?' (september 2015-februar 2016). Man undersøgte blandt andet, under hvilke forhold folk vil tilskrive en robot bevidsthed.

Også mere teoretiske og konceptuelle emner er blevet behandlet. Centrale spørgsmål er fx: Er en menneskelig interaktion med en social robot overhovedet en social interaktion? Og på hvilken måde har vi brug for at udvide begreber om social adfærd for at kunne rumme simuleret og programmeret samspil mellem mennesker og robotter, og har vi eventuelt gode grunde til at gøre dette alligevel, uafhængigt af udviklingen i social robotteknologi?

HVEM HAR ANSVARET?

Forskningsgruppens arbejde skal kortlægge og belyse de komplekse ansvarsområder, der opstår med social robotteknologi, hvilket er centralt for lovgivning og udviklingspolitik. For hvem har ansvaret, når noget går galt? Hvem har det fremadrettede ansvar for at sikre, at kun visse design bliver realiseret, mens andre ikke gør? Hvem har ansvaret for at tage vare på systemiske negative konsekvenser ved anvendelsen af social robotteknologi, og hvem har ansvaret for at udtænke anvendelser af social robotteknologi, som forbedrer menneskelige værdier?

Disse spørgsmål er komplekse, fordi de altid involverer mindst tre grupper af menneskelige agenter – robotforskeren, der har designet robotten, borgeren, der interagerer med robotten, og det omkringliggende kulturelle samfund. En central erkendelse i forskningsprojektet er derfor, at man kun kan adskille og definere de forskellige

former for ansvar, hvis man forstår udviklingen af robotteknologiske anvendelser som en social gruppehandling, der indebærer et fælles ansvar.

THE ROBOTIC MOMENT

For at skabe opmærksomhed omkring de omfattende sociale og kulturelle implikationer af social robotteknologi organiserede forskningsgruppen i 2014 en stor international forskningskonference, 'Robophilosophy 2014 – Sociable Robots and the Future of Social Relations'. Konferencen blev så stor en succes, at det med yderligere bevillinger blev muligt at etablere en tilbagevendende konferencereserie, Robophilosophy¹⁾ samt forskningsnetværket TRANSOR, Transdisciplinary Studies in Social Robotics²⁾. Ud af konferencen i 2014 kom også fem publikationer.

2016 har desuden budt på verdens største konference indenfor humanistisk forskning i og om social robotteknologi, en dobbeltovent, der rummede den anden robophilosophy-konference samt en konference i TRANSOR-netværket. Titlen var: 'What Social Robots Can and Should Do'.

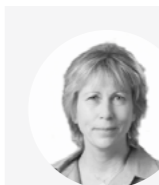
Årtiet mellem 2015 og 2025 er på forhånd blevet døbt 'the robotic moment' i menneskets historie - '[the] way we contemplate [robots] on the horizon says much about who we are and who we are willing to become'³⁾. At bidrage til denne overvejelse på en kompetent og ikke mindst proaktiv måde er ikke alene en spændende ny udfordring for humaniora, det er også en forpligtelse med historisk betydning. /

Noter:

1) www.robo-philosophy.org

2) www.transor.org

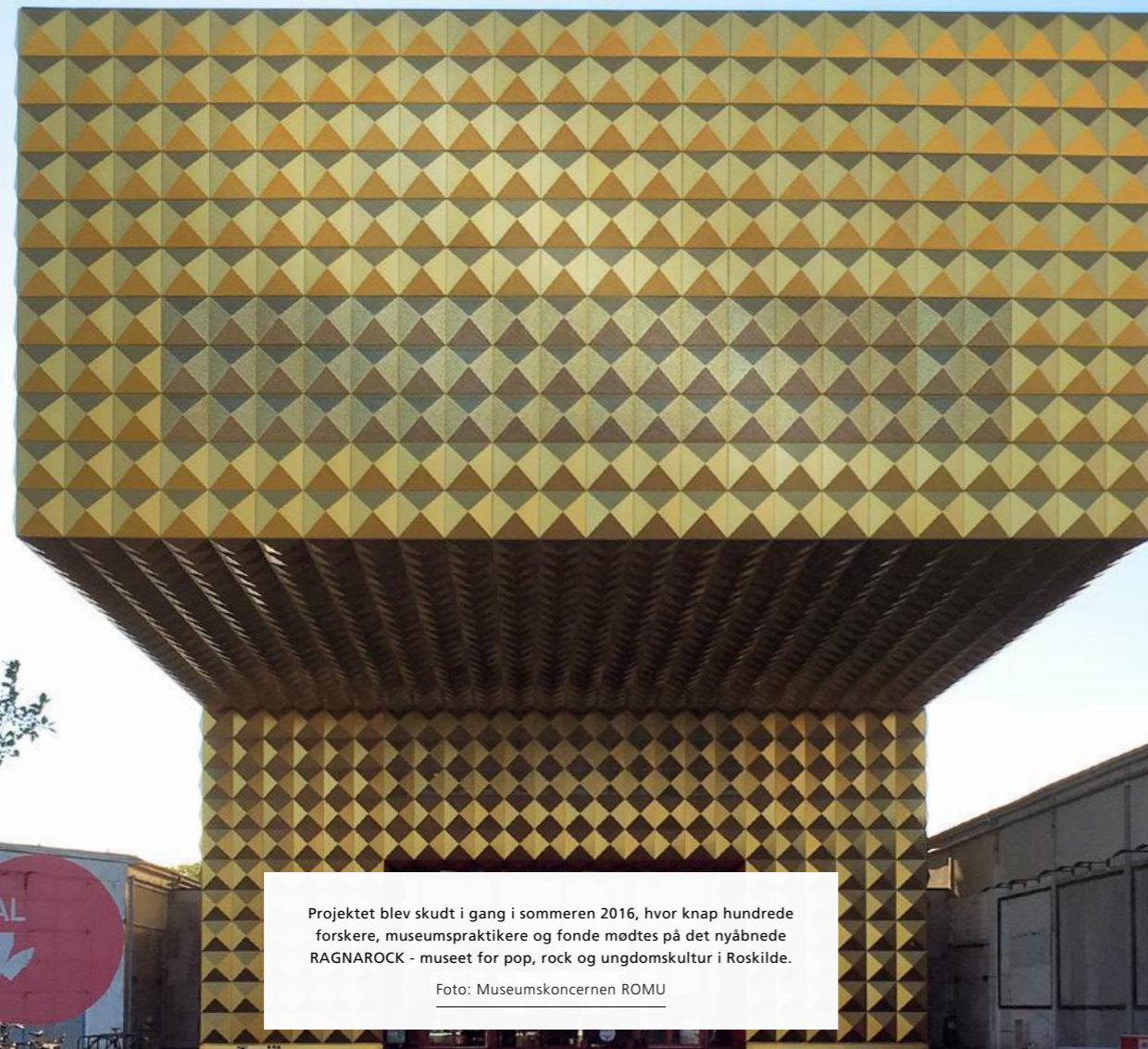
3) Sherry Turkle, Alone Together

JOHANNA SEIBT

Johanna Seibt er professor MSO, ph.d., dr.phil.habil. på Institut for Kultur og Samfund - Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet.

M V O S R E U S M

Projektet blev skudt i gang i sommeren 2016, hvor knap hundrede forskere, museumspraktikere og fonde mødtes på det nyåbnede RAGNAROCK - museet for pop, rock og ungdomskultur i Roskilde.

Foto: Museumskoncernen ROMU

'Vores museum' vil sætte ny standard for museumsformidling

MODTAGER

Professor Kirsten Drotner, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

PROJEKT

'Dansk museumsformidling – historik, design og evaluering'

STØTTE

9,9 mio. kr. af VELUX FONDEN plus samme beløb fra Nordea-fonden, i alt ca. 19,8 mio. kr.

Med den største bevilling nogensinde i Danmark til forskning og udvikling af museernes formidlingsituation har VELUX FONDEN og Nordea-fonden støttet projekt 'Vores museum', hvor otte danske museer og fem universiteter samler kræfterne om at undersøge, hvordan danskerne får bedre udbytte af museernes formidling af kulturarv. 'Vores museum' er et nationalt forsknings- og udviklingsprojekt om innovativ og digital museumsformidling, der løber over fire år. Projektet har desuden fået tilsvarende beløb i medfinansiering fra ansøgerkredsen.

Det er professor Kirsten Drotner, Institut for Kulturvidenskaber, SDU, der har etableret det store, fælles projekt, der skal se på museernes formidling – både historisk og aktuelt.

Foto: Ole Munksgaard

PROJEKTET BLIVER LEDET FRA ET sekretariat på SDU, som orkestrerer den omfattende koordinering af de mange involverede aktører. I projektgruppen deltager i alt otte seniorforskere, to postdocs, 11 ph.d.-stipendiater og otte museumspraktikere. De vil via 13 delprojekter kortlægge og udvikle vilkår og muligheder for museernes formidling både historisk og aktuelt for at belyse, hvordan formidlingsformer har ændret sig – og kan ændre sig til gavn for endnu flere brugere.

For VELUX FONDEN fungerer projektet også som en overbygning på fondens museums-satsning, hvor fonden har bevilget en række kollektive forsknings- og formidlingsprojekter

på landets museer. 'Vores museum' undersøger basale vilkår og problemstillinger for det samlede museumsområde. Dermed har det samme karakter som fondens metaprojekter på det humanvidenskabelige uddelingsområde. Direktør Ane Hendriksen, VELUX FONDEN, sagde ved åbningen:

”Projektet er et markant projekt for os, fordi det bygger på dialog og samarbejde mellem de institutioner, vi støtter. Vi er sikre på, at projektet ikke blot vil skabe fine resultater for museerne, men også sikre brobygning, samarbejde og etablering af nye erkendelser, som får store implikationer for museerne og museumsgæsterne. Vi glæder os til at følge jer og gøre brug af resultaterne”. /

'Vores museum'

DET FØRSTE ÅR – KORT FORTALT

Projektets fokus det første halve år har været koordinering af alle de involverede parter (ansættelse, samarbejdsaftaler og organisering). I juni 2016 var hele projektgruppen samlet til konstituerende internat og dialog om projektets vision, værdi, gavn og gevinster.

AUGUST: KICKOFF

I august 2016 var den forskningsmæssige del af projektgruppen samlet til endagsseminar, hvor temaet var 'Den gode forskningsplan'. Omdrejningspunktet var de 13 forskningsplaner, som skal udstikke kursen for de næste fire år. Seminaret fungerede som kickoff til de nyansatte ph.d.-stipendiater og postdocs' udarbejdelse af forskningsplaner.

DECEMBER: OPLYSNING OG OPLEVELSE – BEGREBER FOLDES UD

Alle projektdeltagere var samlet til seminar med fokus på begrebs-mapping for at udvikle et fælles fundament for det videre forskningsarbejde.

Projektets overordnede tese er, at museer historisk skabes og udvikles i et spændingsfelt mellem en opfattelse af museet som et middel til befolkningens oplysning og som et mål for besøgendes oplevelser. Men hvad betyder de to begreber oplysning og oplevelse, og hvordan har de været brugt og forstået historisk og aktuelt?

OKTOBER:

FORSKNINGSPLANER PUDSES AF

I oktober arbejdede seniorforskere, postdocs og ph.d.er med at raffinere forskningsplanerne for at skærpe problemformuleringer og forskningsspørgsmål med henblik på at sikre sammenhæng og fælles fremdrift i projektet. Alle forskningsplaner blev godkendt på de respektive universiteter inden julen 2016.

MAJ 2017:

INTERNATIONAL KONFERENCE I MAJ 2017

'Vores museum' har planlagt en række seminarer og workshops de kommende år. Det første større offentlige arrangement bliver en international konference den 17. maj 2017 på Statens Naturhistoriske Museum i København. Her vil forskere og museumspraktikere fra ind- og udland diskutere udvalgte centrale spørgsmål og tematikker, som projektet kredser om.

Museumsfolk, forskere, politikere og alle andre med interesse for museumsformidling, digital deltagelse og brugerinvolvering kan løbende følge med i projektets udvikling, viden og resultater på www.voresmuseum.dk samt [@voresmuseum](https://www.facebook.com/voresmuseum) på Facebook og Twitter.

71 ALDRINGSFORSKNING

VELUX FONDEN støtter en bred vifte af projekter indenfor aldringsforskning, der bidrager til forbedring af livskvaliteten for den ældre del af befolkningen. Fonden støtter forskere, som bidrager til udvikling og formidling af forsknings- og praksisbaseret viden.

Dansk aldringsforskning på verdenskortet

Professor Kaare Christensen har været optaget af alder næsten hele sit liv. Som læge og forsker og senest som forfatter til bogen 'Skarpe hjørner & runde dage'.

Professor Kaare Christensen er garvet på flere måder. Han er 57 år og har levet et godt og allerede ret langt liv, og han har beskæftiget sig med alder i næsten hele sit professionelle virke. Med støtte fra VELUX FONDEN har han etableret Danmarks første forskningscenter udelukkende med fokus på aldring og lige siden bidraget til at sætte afgørende viden om aldring på verdenskortet, ligesom han har fået nationale og internationale bevillinger.

Tvillinger er blevet fotograferet og aldersbestemt i Kaare Christensens aldringsforskning.

Foto: Nils Mogensen

Vurdering af tvillingers alder var det, der fik Kaare Christensen på sporet til at definere en ny biomarkør for aldring.

Foto: Det Danske Tvillingeregister

ALDER HAR ALTID FYLDT MEGET I VELUX FONDEN. Allerede da Villum Kann Rasmussen etablerede VELUX FONDEN i 1981, var alder og aldring en rød tråd i bevillingerne fra fonden.

Dels besluttede man at støtte 'aktive ældre', der gør en indsats for sig selv og andre. Og dels var Villum Kann Rasmussen selv optaget af, at der i samfundet var en generel 'ungdomsfiksering'. I takt med at han selv blev ældre, optog det ham, hvilken rolle ældre havde i samfundet – hvad betød det at have levet et langt liv? Kunne man ikke også bidrage med noget som ældre? Hvad sker der med ens fysik og mentale evner, når man bliver ældre?

Både aldringsforskning (geriatri og gerontologi) og 'støtte til aktive ældre' blev nedskrevet som to af fundatsens prioriterede områder.

TILFÆLDIGHEDER BLEV TIL LØBEBANE

Kaare Christensen er uddannet læge og arbejdede på hospitaler i det syddanske fra 1989 til 1992. Han blev optaget af, 'hvorfor nogle mennesker bliver syge, når andre ikke gør?', og 'hvorfor har nogle babyer medfødte misdannelser?'. Han skulle selv til at have børn og gik i gang med at studere området reproduktionsepidemiologi. Han var interesseret i at gøre faget forståeligt for andre end sig selv, og ved lidt af en tilfældighed kom Kaare Christensen i gang med at forske i, hvorfor nogle tvillinger fik læbeganespalte og andre ikke. En amerikansk professor, der var optaget af livslængde, fik øjnene op for Kaare Christensen og spurgte, om han ville være interesseret i at komme med i et amerikansk projekt.

Det blev indledningen på Kaare Christensens forskerkarriere indenfor aldring – nemlig et studie af tvillingers alder – projektet løb fra

DARC I

5-årigt projekt DARC I – 'Hvorfor ældes vi så forskelligt?'

Med centret har man etableret et tværfagligt samarbejde på nationalt niveau, hvor veletablerede forskningsmiljøer indenfor epidemiologi, social epidemiologi og molekylær gerontologi arbejder ligeværdigt sammen.

Samarbejdet har muliggjort undersøgelser af genetiske og miljømæssige faktorerens betydning for ældres kognitive og fysiske funktionsniveau.

Finansiering: 22 mio. kr. fra VELUX FONDEN 2007-2011

DARC II

5-årigt projekt DARC II – 'Er de år, som lægges til livet, gode år?'

Her har man blandt andet vist, at ikke alene klarer mange flere sig til de højeste aldre, men også med et højere funktionsniveau, især intellektuelt, samt at der er grundlag for at forvente, at denne positive udvikling fortsætter.

Blandt andre positive fund har været en påvisning af, at ældre ikke på længere sigt tager kognitivt skade af at være i fuld narkose i forbindelse med kirurgiske indgreb.

Man leder efter flere genetiske faktorer og mekanismer, der i samspillet med miljøet

influerer på menneskers biologiske aldring. En viden, der på sigt har mulighed for også at kunne bruges i patientbehandlingen.

Centret har fortsat det tværfaglige i højsædet, fx er alle ph.d.-projekter tilknyttet to forskellige institutioner og har to vejledere. Således er man godt i gang med at uddanne den kommende generation af forskere indenfor aldring med en bred basis.

Finansiering: 25 mio. kr. fra VELUX FONDEN 2012-2018

1995-2005. I projektet skulle mange tusinde tvillinger rundt i hele Danmark interviewes, og i år 2000 kom VELUX FONDEN i spil for første gang med en bevilling til 100 digitale kameraer. For tvillingerne skulle også fotograferes, så en række sygeplejersker og andre kunne aldersbestemme dem.

Resultaterne var markante. Forskere verden rundt havde i mange år været på jagt efter en god markør for aldring – en indikator for ens biologiske alder – som kan være højere eller lavere

end ens 'rigtige' alder, og som hænger sammen med ens overlevelse. Forskerne havde fortrinsvis fokuseret på kroppens molekylære byggesten uden det store held. Men fotografierne virkede! Ikke bare var sygeplejersker generelt meget enige i deres vurdering, men den skønnede alder havde de egenskaber, som en god markør skal have: Den hang sammen med fysisk og intellektuel funktion, med sygdomme og med overlevelse. Hårde livsvilkår og usund livsstil kunne også aflæses i en øget skønnet alder. Samlet viste det sig, at det er farligere at se et år ældre ud end at være

FEM POINTER FRA KAARE CHRISTENSENS FORSKNING I ALDRING

- 1 Aldring er påvirkelig – selv i de højeste aldre.
- 2 Mange flere lever til de højeste aldre med god kognitionsfunktion.
- 3 Fremtidens ældre kan forventes at fungere endnu bedre.
- 4 Udseende er en god biomarkør for aldringsprocesserne blandt ældre.
- 5 Genetiske faktorer har væsentlig indflydelse på overlevelse og funktion.

et år ældre. I øjeblikket foregår der afprøvning i lægepraksisser, hvor billeder af patienter indgår i bedømmelsen af sygdomsforløbet.

FØRSTE FORSKNINGSCENTER

INDENFOR ALDRING

Et par år senere søsatte Kaare Christensen Danmarks første store aldringsforskningscenter, nemlig Danish Aging Research Center (DARC I) på Syddansk Universitet.

”Jeg havde modtaget forskningsmidler fra både USA og EU gennem en lang årrække, men undrede mig faktisk lidt over, at jeg endnu ikke havde formået at få tildelt danske forskningsmidler”, siger Kaare Christensen om de første år.

VELUX FONDEN var dermed de første i Danmark til at sætte vægt bag forskningen i

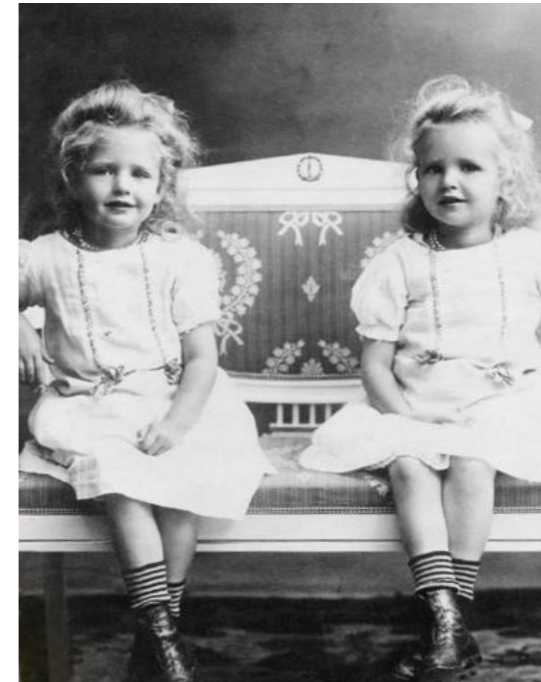
aldring. Det skete med en solid bevilling fra VELUX FONDEN på 22 mio. kr. Fem år senere fulgte man op med endnu 25 mio. kr. til etablering af DARC II.

GENEREL INTERESSE FOR OMRÅDET

Siden er Center for Sund Aldring også kommet til, og andre fonde har også støttet aldringsforskning. Og samfundet har i det hele taget fået rykket sin forståelse af ældre medborgeres kvaliteter, fx begreber som det ’grå guld’ og seniorers aktivitetsniveau (rejser, sport osv.), senere pensionsalder og erfarne medarbejders værdi på arbejdsmarkedet. Samfundet er gået fra at have fokus på unge til at få øjnene op for ældre medborgeres bidrag.

ALDRINGSFORSKNINGS FREMTID

Malet med den brede pensel mener Kaare Christensen, at aldringsforskningen står foran

I DARC I og DARC II har studier af tvillinger født gennem hele det 20. århundrede spillet en central rolle. Blandt andet har disse tvillingestudier vist, at genetiske faktorer spiller en væsentlig rolle for overlevelse og funktionsevne i de højeste aldre.

Foto: Det Danske Tvillingeregister

endnu flere gennembrud. I takt med at vores gennemsnitlige levealder stiger, er det fortsat interessant at se på, hvilken kvalitet de ekstra år tilfører, og hvordan de kognitive evner er.

”Jeg er optaget af, om man kan tale om en 4. alder – altså barndom, voksenliv, alderdom og så de ekstra år, vi får tilført. Heldigvis tyder vores forskning på, at de ekstra år er ’gode år’ og ikke blot ’livsforlængende’. Det er dog sjældent uden udfordringer at nå en meget høj alder, så det er godt at forske i, hvad der er vigtigt for at bevare en vis flyvehøjde og kvalitet i livet. Vi skal arbejde frem mod en bedre forståelse og prioritering af vores indsatser overfor ældre og meget gamle. Måske bekymre os mindre om kolesterolalt og

mere om den samlede livskvalitet for de ældste. Og hvordan behandler vi som samfund vores ældre medborgere, og hvad kan vi gøre bedre, fx i forhold til behandling og medicinering, så det ikke bliver for lidt eller for meget. Der er nok at undersøge også i årene fremover”, siger Kaare Christensen.

For VELUX FONDENS direktør, Ane Hendriksen, vil der også fortsat være fokus på aldringsforskningen, og her er den røde tråd ganske tydelig.

”Vi vil godt støtte projekter, hvor vi kommer mere i dybden med de ældre, der er ensomme, uden det samme fysiske overskud og de knap så stærke ældre. Hvordan kan vi hjælpe dem, når de lever længere? Så også i 2017 vil vi afsætte midler til at støtte projekter indenfor rehabilitering, undersøge ældres medicinforbrug og kræft hos ældre”, siger Ane Hendriksen. /

PRISER

Kaare Christensen har i 2016 modtaget den største nordiske pris i aldringsforskning, Sohlberg-prisen, og den prestigefyldte Longevity Prize fra Fondation IPSSEN på Gerontology Association of America-møde i New Orleans.

A close-up photograph of a person's eye wearing a contact lens. The eye is being examined by a device that emits a bright blue light. The device has a cylindrical handle and a lens that is focused on the eye. The background is dark and out of focus.

79 ØJENFORSKNING

VELUX FONDEN ønsker at støtte perspektivrig øjenforskning af høj forskningsmæssig kvalitet.

Skræddersyet laserbehandling af diabetespatienter med nethindesygdom

AF JAKOB GRAUSLUND

MODTAGER

Jakob Grauslund, klinisk professor, Øjenafdelingen, Odense Universitetshospital

PROJEKT

'IMPETUS 2018'

STØTTE

5,0 mio. kr. af VELUX FONDEN

3 20.000 DANSKERE HAR DIABETES. OMKRING hver tiende, der lider af type 1-diabetes, bliver blind på grund af følgesygdommen diabetisk nethindesygdom, som viser sig ved, at der dannes små, nye blodkar på nethinden. Disse blodkar er meget skrøbelige og kan give blødning i øjets glaslegeme eller nethindeløsning.

Siden 1976 har man brugt laserbehandling af øjets nethinde for at fjerne de nye blodkar (se figur). Alle patienter får samme behandling, hvorved nogle underbehandles, og andre overbehandles. Underbehandling kan give svære synstab, og overbehandling vil give mange patienter nedsat synsfelt, tab af nattesyn eller synstab.

Projektet 'IMPETUS 2018' har som mål at udvikle en individuelt baseret laserbehandling, der optimerer effekt og minimerer bivirkninger.

Efter at have fulgt 65 patienter gennem seks måneder har de første resultater vist, at der er en sammenhæng mellem iltmætningen i nethindens blodkar og laserbehandlingens effekt. Patienter med en faldende iltmætning ser ud til at respondere bedst på laserbehandling. Denne observation vil være en hjørnesten i den efterfølgende test af

individualiseret laserbehandling. Her vil patienterne enten modtage individuel eller traditionel laserbehandling, og hvis det viser sig, at den individuelle behandling har samme effekt, men færre bivirkninger end traditionel behandling, vil denne viden kunne bruges til effektivt at forbedre fremtidige behandlinger. /

JAKOB GRAUSLUND

Jakob Grauslund (f. 1977) er professor og overlæge på Øjenafdelingen på Odense Universitetshospital (OUH) og Syddansk Universitet. Han har tidligere lavet ph.d. (2010) og doktorafhandling (2011) om synsmæssige langtidskomplikationer ved type 1-diabetes og har i de seneste år forsket intensivt i patientvenlige undersøgelsesmetoder til at bestemme individuelle risici for synstab ved diabetes. Jakob har siden 2013 været forskningsleder på Øjenafdelingen på OUH og har været hovedvejleder for otte ph.d.-studerende samt 27 specialestuderende.

'IMPETUS 2018' er afdelingens 'flagskibsprojekt', som har tilknyttet to ph.d.-studerende og et internationalt advisory board.

Nethindefoto hos patient, der har dannet nye blodkar (rød ring). Øverst: Før laserbehandling. Nederst: Nydannelsen af blodkar er forsvundet tre måneder efter laserbehandling.

83 TVÆRGÅENDE INITIATIV

Det tværfaglige initiativ dækker fire af VELUX FONDENs fokusområder: humanvidenskabelig forskning; miljø og bæredygtighed; sociale indsatser i Danmark; aldringsforskning.

”Styrket samarbejde mellem det praktiske sociale arbejde og humanistisk forskning kan give mere viden om, hvad der virker og hvorfor – og det kan gøde jorden for nye og bedre indsatser og metoder til gavn for mennesker i en socialt udsat position”.

Frank Ulmer Jørgensen,
fonsrådgiver, programansvarlig,
sociale indsatser og aktive ældre

”Det er, når forskellige faglige miljøer samarbejder og befrugter hinanden, at nye erkendelser opstår”.

Lise Bonnevie,
fonsrådgiver, aldringsforskning og øjenforskning

Ny tværgående satsning i VELUX FONDEN

TVÆRFAGLIGE PROJEKTER

Det tværfaglige initiativ dækker fire af VELUX FONDENS fokusområder: humanvidenskabelig forskning; miljø og bæredygtighed; sociale indsatser i Danmark; aldringsforskning

STØTTE

Op til 30 mio. kr.
fra VELUX FONDEN

Nyt initiativ i VELUX FONDEN vil fremme samarbejde mellem humanvidenskabelig forskning og praksis indenfor social-, aldrings- eller miljøområdet.

SAMFUNDET STÅR OVERFOR EN RÆKKE STORE udfordringer, der kræver viden på tværs. Miljøproblemer, sociale udfordringer og den aldrende befolkning er blot nogle af de udfordringer, der har det til fælles, at de går på tværs af fagområder.

Tværfaglighed står da også højt på den politiske dagsorden. Blandt andet er EU's rammeprogram for forskning og innovation Horizon 2020 og det danske FORSK2020 baseret på idéen om at udbyde puljer efter de store samfundsudfordringer i stedet for enkelte fagområder.

DEN MENNESKELIGE FAKTORS BETYDNING

Samtidig er der en stigende erkendelse af, at den 'menneskelige faktor' spiller en afgørende rolle både i årsagerne til de store samfundsudfordringer og i mulige løsninger. De kan ikke forstås eller løses alene ved teknisk eller økonomisk viden, men må også inddrage indsigt i menneskelig adfærd, værdier, normer, kultur, sociale forhold osv. Og det er netop, hvad humanistisk videnskab og samfundsvidenskab har særlig viden om og en lang tradition for at forske i.

Ikke desto mindre kan man konstatere, at humanvidenskab kun har en relativt beskedent andel i de nævnte forskningspuljer.

FONDENS BREDE ER EN STYRKE

VELUX FONDEN vil med en ny tværgående satsning gøre fondens fundatsmæssige mangfoldighed til afsæt for støtte til projekter på tværs af sektorer og med fokus på nogle af samfundets store udfordringer.

Fondens uddelingsområder omfatter nemlig både det sociale område, aldringsområdet, miljøområdet og det humanvidenskabelige område. De tre første er netop hjemsted for nogle af

samfundets alvorlige udfordringer – og det sidste, humanvidenskab, har potentialet til forskningsmæssigt bidrag til disse.

Med den humanvidenskabelige forskning som omdrejningspunkt skal det nye initiativ være med til at fremme samarbejde og vidensudveksling mellem forskere og praktikere indenfor social-, aldrings- eller miljøområdet.

LIGE VÆRDIGE SAMARBEJDER I FOKUS

Det, der står helt centralt for det nye initiativ, er støtte til projekter, hvor forskningsmiljø og praksismiljø indgår i et ligeværdigt samarbejde.

Firkantet sagt er det ikke nok, at en forsker undersøger et problem i praksis, så praksis blot er genstand for forskningen. Praksis skal også have rejst problemet og have øje for, at det kalder på forskningens teori og metode – og samtidig skal praktikernes viden, erfaring og faglighed indgå i en vekselvirkning med forskernes tilgange.

Samlet skal projekter både bidrage til løft af konkrete udfordringer på de pågældende områder, til udvikling af praksis og til nye grundvidenskabelige indsigter med bidrag til international forskning.

Målet med det tværgående initiativ er både at styrke indsatsen på de tre første uddelingsområder – det sociale område, aldringsområdet, miljøområdet – gennem koblingen til forskningen – og styrke det humanvidenskabelige uddelingsområde gennem en kobling til praksis. Forventningen er også at kunne være med til at skabe platforme for de humanvidenskabelige grundforskningsmiljøers videre vej til de store nationale og internationale forskningspuljer, der er baseret på de store samfundsudfordringer. /

I processen omkring udmøntningen af bevillingerne bliver et antal af de bedste interessekendegivelser inviteret til ansøgninger. Til hver enkelt ansøgning bliver indhentet to eksterne sagkyndige vurderinger. Bevillingsrammen er op til 30 mio. kr.

"Hvis vi skal have et miljø i balance, kræver det mere end biologers viden. Det handler også om, hvordan vi lever vores liv – om menneskers vaner, adfærd og kultur. Derfor er det vigtigt at bane vejen for tværgående projekter".

Mikkel Klougart,
fonsrådgiver, miljø og bæredygtighed

"Med det nye initiativ har vi fået en humanvidenskabelig forskningsstøtte på to ben. Vores traditionelle humanvidenskabelige uddelingsprogram skaber platforme for videre vej til nationale og internationale grundvidenskabelige forskningspuljer. Det nye initiativ skaber platforme til strategiske forskningspuljer".

Henrik Tronier,
fonsrådgiver, programansvarlig,
humanvidenskabelig forskning og kultur

89 MILJØ OG BÆREDYGTIGHED

VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN støtter nytænkende projekter, der kan skabe langsigtede forandringer. Fondenes vision er at opnå en miljømæssig, social og økonomisk bæredygtig anvendelse af klodens ressourcer.

Et samfundsnyttigt landbrug

AF JOACHIM PLAETNER KJELDEN
Økologisk Landsforening

MODTAGER

Økologisk Landsforening

PROJEKT

Nye bæredygtige
forretningsmodeller for
landbruget

STØTTE

16,1 mio. kr.
af VILLUM FONDEN

Landbruget har potentiale til i langt højere grad at bidrage med en række samfundsgoder end blot billige fødevarer. Naturpleje, socialøkonomisk virksomhed, borgerinvolvering og nyt liv i landdistrikterne er nogle af de områder, hvor fremtidens landbrug kan gøre større samfundsnytte. Her kan du læse om projektet 'Det Samfundsnyttige Landbrug', der arbejder med at udvikle og beskrive fremtidens bæredygtige landbrugsmodeller.

Egholm Folkefarm er startet af Thomas og Sissel. Egholm er en ø i Limfjorden få minutter fra Aalborg centrum, og aalborgenserne tager del i både ejerskab og arbejdet på gården med at producere deres egne lokale fødevarer.

Foto: Weltklasse

De økologiske køer lukkes ud på græs om foråret. En oplevelse, mere end en million danskere har delt med køerne og de økologiske landmænd gennem årene.

Foto: Moment Fotografi

LANDBRUGET VAR ENGANG DANMARKS økonomiske rygrad. Og ja, landbruget tjener stadig penge hjem til Danmark, omend i langt mindre grad end tidligere. Samtidig er landbruget ramt af en rasende strukturudvikling, der har reduceret antallet af landbrug med 85 procent på bare et halvt århundrede, mens de, der er tilbage, er meget store med en endnu større gæld. Effektiviseringen og industrialiseringen af landbruget har ført til et pres på natur, miljø og dyrevelfærd, og det har ført til kæmpebedrifter og -gæld, som gør det mere eller mindre umuligt for unge landmænd at købe deres egen gård og træde ind i erhvervet. Alt sammen afledte konsekvenser af landbrugserhvervets udvikling og struktur, som ikke er til nytte for samfundet.

Hvordan får vi skabt et dansk landbrug, der i fremtiden gør nytte for samfundet med andet og mere end produktion af billige fødevarer? Det spørgsmål lå til grund for et større udviklingsprojekt 'Det Samfundsnyttige Landbrug', som Økologisk Landsforening med støtte fra VILLUM FONDEN indledte for to år siden. Essentielt i projektet har det stået at forbedre næste generation af økologiske landmænds adgang til erhvervet samt at udvikle redskaber til løsning af samfundets store udfordringer på natur, drikkevandsbeskyttelse, affolkning og sociale behov hos borgere med psykiske, sociale eller fysiske udfordringer. Konkret har projektet arbejdet med 11 cases. 11 vidt forskellige økologiske landbrug og initiativer, der på hvert deres felt er nyskabelser i dansk landbrug.

Bettina og Lars Westergaard driver Westergaards Planteskole, hvor borgere fra Kerteminde Kommune arbejder i afklaringsforløb.

Foto: Økologi & Erhverv

På Samsø har man solgt aktier i øens jord til danskerne med garanti om, at den forpagtes ud til unge økologiske landmænd. I Nordjylland har en økologisk planteavl og to unge landmænd indgået Danmarks første sharemilker-aftale – en slags delelandbrug – hvor de unge ejer deres dyr, men lejer sig ind i en stald og køber foder hos planteavleren. I Limfjorden, på øen Egholm, få kilometer fra Aalborgs centrum ligger Egholm Folkefarm, hvor aalborgensere tager del i ejerskab og arbejdet på gården med produktion af egne fødevarer. På Fyn er en økologisk planteskole ramme om arbejdslivet for borgere i afklaringsforløb, og lige udenfor Aarhus er en gård med 45 hektar jord ved at blive omlagt til økologisk drift og socialøkonomiske arbejdspladser.

Blandt de 11 cases er der nye bud på alt fra

generationsskifte, finansiering og ejerformer i landbruget til naturbevarelse, miljøbeskyttelse og mere liv i landdistrikterne.

NYE SAMARBEJDER ER HELT CENTRALT

Økologisk landbrug, der ikke bruger sprøjtegifte og har et mindre medicinforbrug til husdyrene, er i sig selv samfundsnyttigt. Men derudover kan økologiske landbrug også bidrage med mere natur, borgerinddragelse, arbejdspladser og beskæftigelse for udsatte grupper.

Ifølge Lone Andreasen, der er projektleder for Det Samfundsnyttige Landbrug i Økologisk Landsforening, så er en af de vigtigste nøgler til udvikling af samfundsnyttige landbrug nye samarbejder mellem de forskellige aktører i og omkring landbruget.

11 SAMFUNDSNYTTIGE LANDBRUG

- **SamsØkologisk** – jordbrugsfond, hvor danskere investerer i aktier i økojord på Samsø – målet er at leje ud og sælge til unge økolandmænd samt øge andelen af økologisk drevet jord på Samsø.
- **Bundgård Sharemilker** – delelandbrug, hvor yngre landmænd lejer sig ind i eksisterende bygninger hos planteavlere.
- **Egholm Folkefarm** – ølandbrug fem minutter fra centrum af Aalborg i et samarbejde mellem landmand og socialøkonomisk virksomhed med inddragelse af borgere på socialøkonomiske arbejdspladser og som ejere af andele.
- **Hegnsholt Hønseri** – samarbejde mellem landmand, borgere og restauranter om produktion af slagtekyllinger og æg.
- **Almende ApS** – samarbejde mellem landmænd i selskab med et pensionselskab som ejer af jord og bygninger.
- **Westergaards Planteskole** – socialøkonomiske arbejdspladser for borgere i afklaringsforløb i samarbejde med kommune.
- **Topkær Økologi** – gård under omlægning til økologi med socialøkonomiske arbejdspladser.
- **Skyttes Gartneri** – et driftsfællesskab – et samarbejde mellem specialiserede landmænd om at drive et økosystem.
- **Livssalling** – et kulturfællesskab mellem landmænd, en genoplivning af ti mindre landejendomme i klynge omkring Thise Mejeri.
- **St. Vildmosens Naturgræsningsfællesskab IVS** – et samarbejde mellem landmænd i selskab og med en statslig jordejer om pleje og bevarelse af unik natur i vildmosen og øget offentlig adgang.
- **Bisgaard Delelandbrug** – et delelandbrug med henblik på generationsskifte.

”Det er i høj grad samarbejder mellem landmænd, jordejere, borgere og fx kommuner, som skaber nye muligheder for at etablere landbrug, der løser udfordringer for erhvervet og samfundet. Socioøkonomiske landbrug, pleje af naturfølsomme områder og delelandbrug er eksempler på nogle af de nye samarbejder”, siger Lone Andreasen.

FIRE BUNDLINJER

I Det Samfundsnyttige Landbrug er der fokus på at netværke og hjælpe hver af de 11 cases med at facilitere nye samarbejder og med forretnings- og konceptudvikling. Et gennemgående tema er en firedobbelt bundlinje. Den økonomiske, den miljømæssige, den sociale og den ledelsesmæssige bundlinje.

Projektet opsamler erfaringer fra de 11 cases på en hjemmeside, som skal være til inspiration for andre med lyst til at kaste sig ud i nye landbrugsvirksomheder baseret på samarbejder. Der udvikles også et strategisk

værktøj til samfundsnyttige landbrug – baseret på de fire bundlinjer. Et andet produkt er et onlinemødested, hvor unge og ældre landmænd, borgere mfl. kan finde og komme i kontakt med hinanden for at etablere samarbejder, indgå i generationsskifte eller udvikle nye landbrug i fællesskab.

Udover de 11 cases i projektet gennemføres i efteråret også et udviklingsforløb i netværk med fem nye landbrugsvirksomheder. Blandt andet et værested for krigsveteraner.

NATIONAL ØKOLOGISK JORDBRUGSFOND

Et led i Det Samfundsnyttige Landbrug er også at udvikle en model for en national økologisk jordbrugsfond – et samarbejde mellem borgere og aktører i landbruget. Fonden skal have til formål at opkøbe landbrugsjord og forpagte den ud til økologiske landmænd og landbrugssamarbejder. Dels eksisterende økologisk jord, og dels konventionel landbrugsjord, som efterfølgende skal omlægges til økologi. /

KORT OM ØKOLOGISK LANDSFORENING

Danmarks forening af økologiske landmænd, virksomheder, professionelle køkkener og økobevidste forbrugere. Stiftet 1981. Foreningen varetager medlemmernes interesse fagligt, politisk og afsætningsmæssigt og samarbejder bl.a. med samtlige af landets butikskæder om at udvikle deres økologiske sortiment og ambitioner.

Økologisk Landsforening står sammen med mejerierne bag eventen Økodag, hvor de økologiske køer lukkes ud på græs om foråret. En oplevelse, mere end en million danskere har delt med køerne og de økologiske landmænd gennem årene.

Landsforeningen Praktisk Økologi – 'Mere Liv i Haven'

AF SANDRA VILLUMSEN
Landsforeningen Praktisk Økologi

MODTAGER

Landsforeningen
Praktisk Økologi

PROJEKT

'Mere Liv i Haven'

STØTTE

3,0 mio. kr.
af VELUX FONDEN

RIGTIG MANGE MENNESKER VIL GERNE HAVE mere liv i haven. De vil dyrke, forstå og samarbejde med den jord, de har omkring sig – de vil leve mere bæredygtigt. Men hvordan? Landsforeningen Praktisk Økologi har gennem knap 30 år indsamlet og delt praktisk viden om økologisk dyrkning i private haver. I 2014 igangsatte foreningen projektet 'Mere Liv i Haven' med støtte fra VELUX FONDEN. Projektet handler om at skabe mere liv på flere planer.

Flere skal ud i deres haver. Haverne skal tages i brug, fliser skal brydes op, plæner skal vendes og dyrkes, komposten skal bygges, og der skal skabes lyst til havetid.

Flere haveejere skal skabe mere plads til mere liv: pindsvin, fugle, insekter, orme, biller, svampe og bakterier.

Flere mennesker skal mødes i haverne. Dele gode råd, løfte praktiske opgaver i flok, få nye idéer

og lade initiativer for mere økologi i hverdagen blomstre op.

Flere foreninger, institutioner og virksomheder skal samarbejde for at formidle og styrke økologien i praksis. Gennem kampagner, grønne strategier og uddannelse.

Lokal organisering af havenetværk og uddannelse af haveambassadører har været hjørnestenene i projektet. Efter knap tre år har foreningen skabt 35 lokale havenetværk, 74 uddannede haveambassadører og faglige netværk indenfor små landbrug, skolehaver og vilde bier. Og aktiviteterne blomstrer: undervisning i økologisk havebrug, opstart af skolehaver, flygtningehaver og fælleshaver, giftfrie haver, åbne havelåger samt foredrag, udflugter og festivaler for den praktiske økologi. /

Lokal organisering af havenetværk og uddannelse af haveambassadører har været hjørnestenene i projektet.

Foto: Landsforeningen Praktisk Økologi

99 SOCIALE INDSATSER
I DANMARK

VELUX FONDEN støtter indsatser og projekter, der forebygger, at mennesker i en socialt udsat position bliver berørt af ensomhed, marginalisering eller fattigdom.

Vinduer til fremtiden – find nye veje i dit liv

AF LARS LYDHOLM

MODTAGER

Frelsens Hær

PROJEKT

'Vinduer til fremtiden
– find nye veje i dit liv'

STØTTE

2,0 mio. kr.
af VELUX FONDEN

HVIS DU KAN YDE – KAN DU NYDE?

Man skal yde, før man kan nyde, lyder et ordsprog. Det understreger den enkeltes ansvar og pligt overfor samfundsfællesskabet. Men hvad med dem, der har fået et knæk og ikke er i stand til at yde? Har vi ikke et ansvar overfor dem? Mange socialt udsatte familier har oplevet mere, end de fleste af os ville kunne klare. Fælles for dem alle er samtidig, at de ikke føler sig hørt og forstået af det system, som burde være til for dem.

Både børn og voksne har fået nye venner gennem netværket ved projektet. Røde Kors, Kirkens Korshær, Dansk Folkehjælp og Mødrehjælpen indgår desuden i det overordnede projekt: 'Opfølgende tilbud til familier, der har modtaget julehjælp'.

Foto: Sarah Williams

Gennem rådgivning og støtte til udsatte familier knækkes koden til at få familierne tilbage i 'yde-gruppen'. Både børn og voksne fortæller, at deres kommunikation er blevet bedre, og at de har haft positive oplevelser i forhold til at turde 'være sig selv'.

Foto: Sarah Williams

VINDUER TIL FREMTIDEN – FIND NYE veje i dit liv' har taget fat på denne problematik og søger gennem rådgivning og støtte til familierne samt samarbejde med de offentlige myndigheder at finde en metode, som kan knække koden til at få familierne tilbage i 'yde-gruppen'. De voksne selv har ikke noget større ønske end at blive uafhængige af offentlig støtte og derved kunne give deres børn de samme muligheder, som andre børn har.

Projektet er en videreudvikling af Frelsens Hærs eksisterende familiearbejde for målgruppen. Fokus er på tilførsel af nye værktøjer til hele familien, så de kan slippe gamle mønstre i forhold til deres mistillid til omverdenen og manglende tro på fremtidsmuligheder. I stedet lærer familierne, at de er gode nok, og at de kan noget. Ligesom de støttes til selv at tage ansvar for deres liv.

De fleste af familierne består af enlige mødre med et eller flere børn, og familierne har ofte været på kontanthjælp i en længere periode. Mange af familierne har også psykiske problemer,

og enkelte har misbrugsproblemer. 50-70 % af familierne har derudover en anden etnicitet end dansk og kommer med en arabisk, afrikansk eller asiatisk baggrund. Familierne hører om projektet, når de søger julehjælp ved Frelsens Hær eller fra nogle af Frelsens Hærs samarbejdspartnere. Andre finder frem til projektet via mund-til-mund.

OPBYGNING AF TILLID OG STYRKELSE AF FAMILIERNE

Kommunikation, økonomi og sundhed indgår som basistemaer. Projektets familier har hidtil haft store udfordringer i forhold til kommunikation og er ofte kommet til kort i samtalen med kommune og jobcenter. Men også i dagligdagen med frustrationer og manglende viden om børneopdragelse bliver konsekvenserne tit, at man 'råber ad sit barn'. Økonomi og sundhed trækker også problemer med sig. Manglende penge og usunde indkøb fører til overvægtige børn med risiko for tidlige livsstilssygdomme.

For at kunne tage fat på disse områder er det nødvendigt at bygge tillid mellem familierne

og ansatte ved projektet. Ved at arbejde med metoder som 'Elsk dig selv', 'Du bestemmer' og den narrative tilgang opdager familierne nye muligheder og får håb om et bedre liv. Men det tager tid, og der er en oplevelse af, at det offentlige hverken har tiden eller værktøjerne til en lignende tilgang.

MENTORORDNING SKABER RESULTATER

Familierne bliver også tilbudt en frivillig mentor, der kan støtte i mange forskellige situationer, lige fra problemer med vold i familien til lektielæsning, job og uddannelse. Derudover er der ved projektet etableret en frivillig rådgivning, som kan hjælpe familierne med økonomiske, sociale og juridiske udfordringer samt job og uddannelse.

De frivilliges baggrund er meget bredt sammensat, både aldersmæssigt og uddannelsesmæssigt. Fælles er, at alle har den nødvendige faglige baggrund og bliver trænet i bl.a. mødet med borgeren, tavshedspligt og målgruppens udfordringer. Resultatet viser, at de familier, som har en mentor, rykker hurtigere end familier uden mentor, men ikke alle familier kan rumme en mentor i deres liv.

BROBYGNING MELLEML PRIVATE OG OFFENTLIGE AKTØRER

Er det muligt at finde en form, hvor offentlige og private aktører i fællesskab kan løfte opgaven? Projektets første resultater viser, at involverede kommuner og jobcentre (København og Sønderborg) gerne vil mødes og høre om projektet. Samtidig kan frivillige bisiddere gå med familierne, der siger, at denne støtte gør en forskel. Fortsat udvikling i samarbejdet mellem offentlige partnere og Frelsens Hær har derfor høj prioritet.

ER DER HÅB FOR GRUPPEN AF SOCIALT UDSATTE FAMILIER?

Mere end 20 % af de voksne er kommet i praktik, arbejde eller uddannelse over en toårig periode, samtidig med at unge over 13 år er

blevet støttet i forhold til fritidsjob. Voksne har i samme periode fået en bedre relation til jobcenter og kommune og er blevet mere opsøgende i forhold til arbejdsmarkedet.

Både børn og voksne fortæller, at deres kommunikation er blevet bedre, og at de har haft positive oplevelser i forhold til at turde 'være sig selv'. Børnene oplever desuden, at de har fået et bedre forhold til skole og kammerater, og både børn og voksne har fået nye venner gennem netværket ved projektet.

Børn og voksne er også blevet mere bevidste om sund mad og muligt væggtab, men finder det stadig svært at leve efter kostrådene.

Den største udfordring ved projektet er at fastholde familierne i deres nye positive udvikling. 'Efterværn' er derfor af stor vigtighed. Her kan familierne fortsat deltage i projektets aktiviteter, selvom de voksne er kommet i uddannelse eller arbejde. Samtaler med familierne om, hvornår de er klar til at tage nye skridt, er en løbende opgave. Små sten kan 'vælte læsset', give tilbagefald og være med til at udskyde den enkelte families indtræden i gruppen af borgere, der yder. Men det er sket, at selv en voksen med årtier på offentlig støtte er kommet i arbejde.

Politisk tålmodighed, tillid, støtte og løft i fællesskab mellem offentlige og private kræfter er vejen frem. /

Lars Lydholm (f. 1968) er informations- og forvaltningschef ved Frelsens Hær. Frelsens Hær har siden 2014 samarbejdet med VELUX FONDEN om støtte og rådgivning til socialt udsatte familier.

Lige da jeg havde fået diagnosen, var jeg meget frustreret, vred og ked af det. Jeg syntes, det var så uretfærdigt. Men efterhånden begyndte jeg at acceptere min situation, og jeg har besluttet, at jeg ikke vil spille resten af mit liv med at græde. Så nu kan jeg godt glæde mig over, at der stadig er mange gode ting i mit liv. Men jeg savner stadig mig selv.

Björg – der har demens

Demens forandrer livet

AF ULLA THOMSEN OG STEEN KABEL

Kallerupvej Rådgivnings- og Kontaktcenter for demensramte og pårørende

MODTAGER

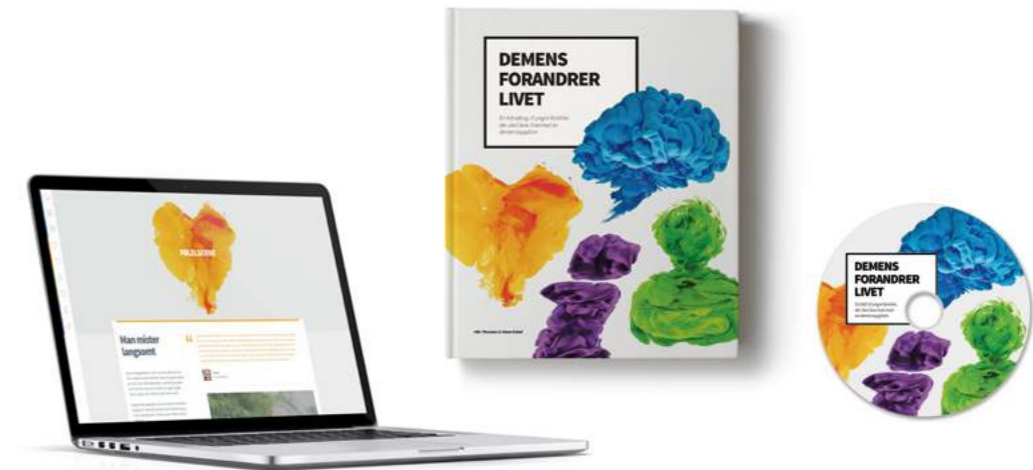
Ulla Thomsen,
Kallerupvej Rådgivnings-
og Kontaktcenter

PROJEKT

'Familieliv i forandring –
når yngre familier bliver
ramt af demens'

STØTTE

1,1 mio. kr.
af VELUX FONDEN

DET ER EN KÆMPE UDFORDRING FOR HELE familien, når den ene ægtefælle får en demenssygdom. Alt i ens familie bliver vendt rundt. Hverdagen bliver anderledes. Kærligheden forandrer sig. Samværet med børnene bliver påvirket. Forholdet til familie og venner flytter sig. Økonomien skal revurderes. Intet bliver, som det var før.

'Demens forandrer livet' er en håndbog til yngre familier, der skal leve livet med en demenssygdom. I bogen fortæller en række mennesker

med demens, deres ægtefæller, hjemmeboende og udeboende børn samt andre nære pårørende helt åbent og hudløst ærligt om de sorger, tab og svære følelser, man oplever, når man har fået en demensdiagnose. Men håndbogen beskriver også de glæder, håb og muligheder for at skabe sig et aktivt og meningsfuldt liv – på trods af demenssygdommen.

Desuden er appen 'ungtildemens' udkommet. Her formidler unge til andre unge, hvordan de oplever at have en far eller mor, der har demens. /

107 SOCIALE INDSATSER I UDLANDET

VILLUM FONDEN ønsker at fremme bedre vilkår og fremtidsmuligheder for socialt udsatte børn og unge i Central- og Østeuropa.

Romaer skal bryde den sociale arv og integreres i de europæiske samfund

MODTAGER

Central European University (CEU), Budapest, Ungarn

PROJEKT

Romaer i europæiske samfund, 'Roma in European Societies Initiative'

STØTTE

15,0 mio. kr. af VILLUM FONDEN

Ungarsk universitet går foran i et storstilet projekt, der skal samle viden og forskning omkring romaerne i de europæiske samfund.

Et samarbejde på tværs af universiteter i Europa skal væve et socialt og uddannelsesmæssigt net under en udsat og udskældt befolkningsgruppe, som kun få har villet satse på: romaerne.

Trostesløse og primitive roma-bebyggelser med udsigt til storbyen Sofia, Bulgariens hovedstad.

Foto: Thomas Nielsen / 100HEADS

Kiriulka sammen med sin ældste søn. Hun er på besøg hos sin svigermor sammen med sine to drenge. Hendes mand arbejder i Storbritannien – som så mange andre romamænd.

Foto: Thomas Nielsen / 100HEADS

LET EUROPA, DER OVERORDNET SET BRYSER sig af demokratiske reformer, nedrevne mure og markant forbedrede vilkår, lever en befolkningsgruppe, uberørt af alle tiders positive strømninger: romaerne. I de mest usle ghettoer, på kanten af love og sultegrænser og uden umiddelbar udsigt til at kunne sende næste generation ud af den onde cirkel, hutler de sig gennem det, de færreste andre europæere ville kalde et anstændigt liv.

ROMAER I EUROPÆISKE SAMFUND

En måde at forbedre romaernes levevilkår og integration i samfundet på er at hjælpe de unge ressourcer ind i og gennem et videregående uddannelsessystem og samle viden og erfaringer på tværs af universiteter. Og netop det fokus er omdrejningspunktet for projektet 'Roma in European Societies Initiative'.

Initiativet, der er det første af sin slags indenfor de videregående uddannelser, hører under Central European University (CEU) i Budapest, Ungarn. Det skal fungere som en akademisk base for

forskning og udviklingsarbejde, der kan fremme romaintegration i Europa, og virkemidlerne er en sammensat palet af undervisning, forskning, ledelsesudvikling og opsøgende samfundsarbejde.

CEU's rektor, John Shattuck, har glædet sig til at lancere initiativet, der har været længe ønsket og undervejs. Han siger: "Under VILLUM FONDENS ledelse og vejledning – godt hjulpet af CEU's styrke samt unikke, policy-orienterede akademiske metoder – kan denne helt igennem europæiske sammenslutning støtte romaernes muligheder og resultater indenfor videregående uddannelser".

BEDRE LEDERE SKAL UNDERSTØTTE ROMAERNE

Initiativet er bygget op omkring et tværfagligt netværk af universiteter, regeringsenheder, virksomheder og organisationer i civilsamfundet. Sammen skal de med hver deres udgangspunkt og unikke kompetencer bidrage til at udvikle og understøtte indsatsen for at løfte og integrere romaerne ind i samfundet.

Pigerne Antonia og Rasa danser en dans fra X Factor for deres bedsteforældre.

Foto: Thomas Nielsen / 100HEADS

Det flerårige projekt skal med et samlet budget på mere end 35 mio. kr. medvirke til at uddanne ledere, der kan skabe effektive metoder og guidelines til at nedbryde stereotyper og understøtte fremskridt for romaerne. Det skal understøtte og forbedre den indsats, man kan gøre for at opnå en mere vellykket integration af romaerne – lokalt, regionalt og nationalt – og det skal uddanne den næste generation af dygtige romaer, der vil gøre en forskel indenfor deres respektive arbejdsområder, hvad enten det er i private virksomheder, den offentlige sektor, den akademiske verden eller i regeringssammenhæng. Det skal bane vejen for både teoretikere, praktikere og ledere. Den foreløbige tidshorisont for projektstøtten er på fem år.

ERFARING GIVER RESULTATER

Projektet bygger på erfaringerne fra CEU's eget arbejde med romaer og uddannelse. CEU's programmer, der går under betegnelsen 'Roma Access Programs', har eksisteret i 11 år, og det primære fokus har her været at sikre romaerne adgang til videregående uddannelse på lige fod

med andre befolkningsgrupper. Som følge af det arbejde har mere end 220 studerende fået en universitetsgrad, over halvdelen er fortsat videre på kandidat- eller ph.d.-niveau. Efter bestået eksamen har de unge mennesker fået stillinger hos bl.a. Europarådet, Europa-Kommissionen, Verdensbanken, Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder under Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE), et særligt tværeuropæisk program, der gennem ti år arbejdede specifikt for inklusion af romaer, samt hos 'Roma Education Fund'.

PARTNERSKAB GIVER STYRKE

VILLUM FONDEN har med projektet udvidet sit partnerskab med CEU og de to institutioner 'Roma Education Fund' og 'Roma Initiatives Office', der hører under Open Society Foundation.

Bestyrelsesformand i 'Roma Education Fund', Andrzej Mirga, udtaler: "Jeg kan slet ikke understrege nok, hvor meget det betyder at

Unge romakvinder samler skrald i Krasna Polyana. Ved at samle skrald fem dage om ugen tjener de unge romakvinder 47 bulgarske lev (24 euro) om måneden.

Foto: Thomas Nielsen / 100HEADS

Forventet effekt

PÅ 5 ÅR

- **50+**
Romaer får stipendier til at tage en kandidatgrad
- **10+**
Universiteter deltager i netværket 'Roma in European Societies Initiative'
- **30+**
Mentorer for ph.d.-studerende
- **40+**
Praktikpladser i regeringer, virksomheder og organisationer i civilsamfundet
- **140+**
Ledere deltager i fora for topledelse

kunne indgå i dette samarbejde. Med den centrale placering hos CEU kan vi accelerere og forstærke adgangen til helt konkrete, praktiske muligheder. Vi bygger videre på Roma Education Funds arbejde i 16 lande, og ved fælles hjælp kan vi via dette initiativ ikke alene bygge bro til højere uddannelse for unge romaer, vi kan også

forberede dem på deres videre karriere og dyrke deres talenter, så de kan udnytte deres reelle akademiske og professionelle potentiale”.

Andrzej Mirga fortsætter: ”Før i tiden har vi fået økonomisk hjælp udefra til at udvikle os. Nu understøtter vi ved egen kraft udviklingen, både som individer og i fællesskab. Men vi har brug for, at endnu flere roma-intellektuelle og -akademikere slutter sig til os, for at vi kan udvikle processen yderligere. Det er en naturlig bevægelse, mægtig til den, der sker for andre minoriteter, der har søgt henimod den brede del af samfundet for at kunne få fuld anerkendelse og udnytte deres sociale, økonomiske og menneskelige rettigheder”.

MISSION: ÅBENT SAMFUND MED LIGHED OG SOCIAL RETTFÆRDIGHED

CEU har en mission om at skabe et åbent samfund med en grundlæggende forpligtelse til at sikre lighed og social retfærdighed. Med afsæt i denne indstilling og dette tankesæt er samarbejdspartnerne på projektet i daglig kontakt. Det skal sikre udveksling og udvikling af programindholdet, og det skal sikre et højt niveau i det akademiske arbejde, der skal hjælpe romaerne til videregående uddannelse og solide karrierer.

”Dette initiativ skal være en europæisk rugkasse for 'best-in-class' integrationsinitiativer”, siger Jens-Jørgen Pedersen, der er fondeleder og programansvarlig for VILLUM FONDENS sociale indsatser i udlandet. ”I fremtiden skal man kunne henvende sig til CEU, hvis man som offentlig myndighed eller regering har problemer med integrationen af romagrupper. Viden og erfaringer samles her og skal bruges i hele Europa. Integrationen er ikke et spørgsmål, vi skal diskutere, det er et 'must', vi skal have løst. CEU's initiativ er en del af løsningen”. /

Børnerådgivningscentre i Polen – en manifestation mod vold og misbrug af børn

AF MONIKA SAJKOWSKA OG MARIA KELLER-HAMELA
Empowering Children Foundation

MODTAGER

Empowering Children
Foundation, Polen

PROJEKT

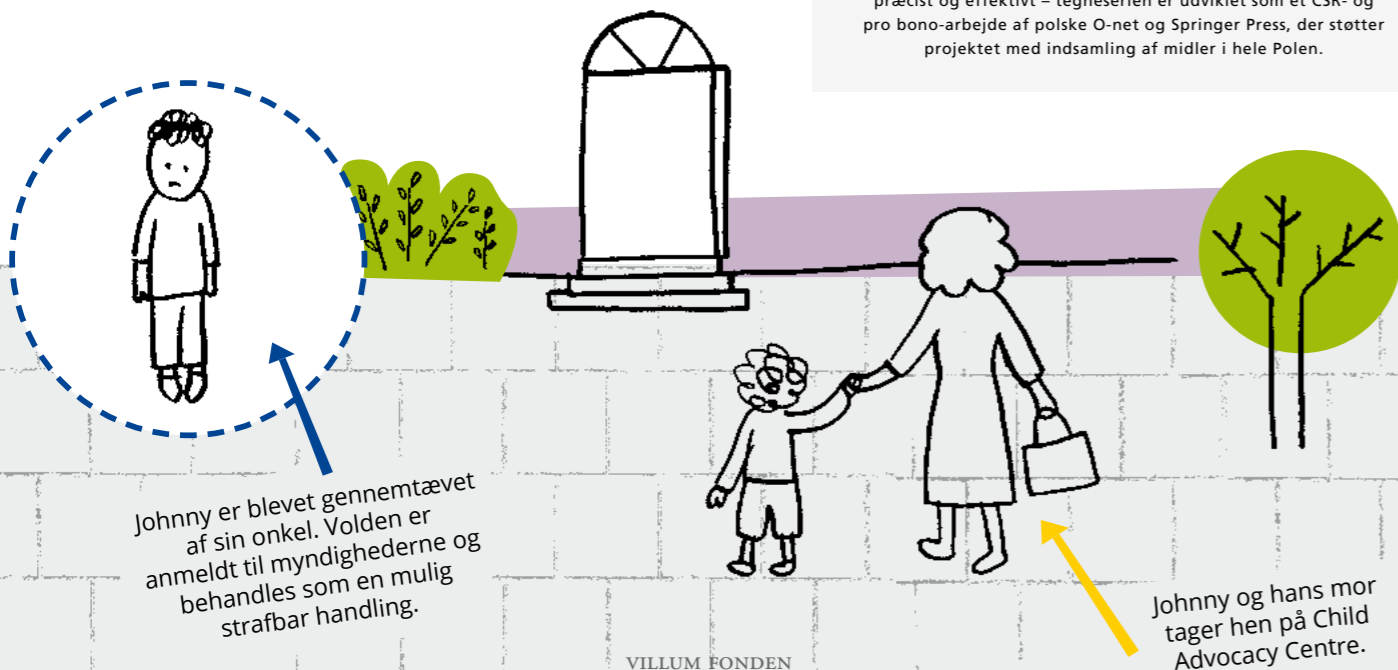
Børnerådgivningscenter -
hjælp til børn, der har været
udsat for vold og misbrug

STØTTE

15,0 mio. kr.
af VILLUM FONDEN

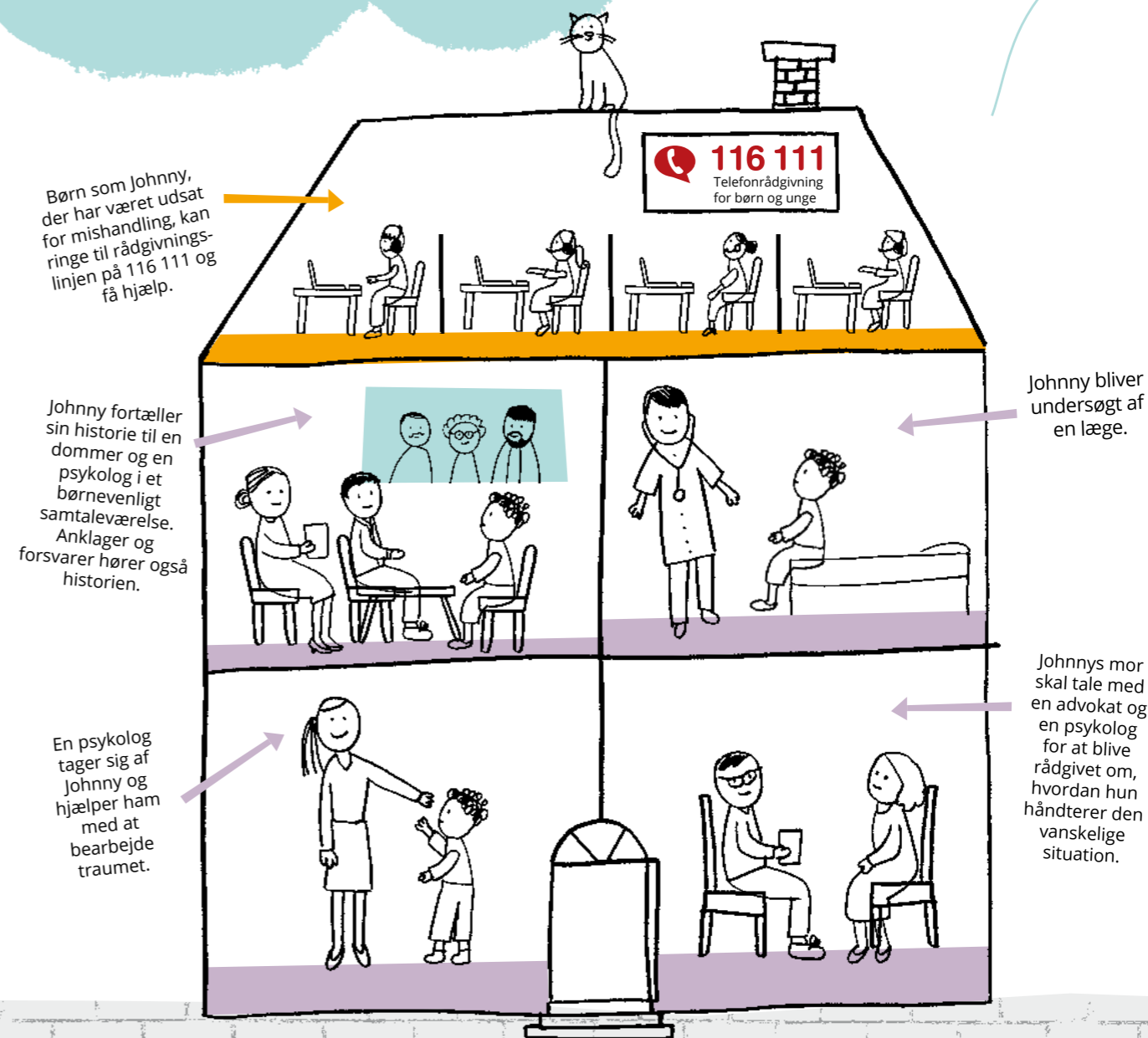
Kampen mod misbrug af og vold mod børn i Polen bliver styrket gennem etablering af fire fysiske børnehuse fordelt over hele landet. Børnerådgivningscentrene er en manifestation af næsten ti års udviklingsarbejde, og inspirationen er det svenske 'Barnahuset'.

Illustrationen fanger i tegneserieform hele konceptet for børnerådgivningscentret. Ved at kommunikere centrets virke i denne simple, men stærke, udtryksform rammer budskabet præcist og effektivt – tegneserien er udviklet som et CSR- og pro bono-arbejde af polske O-net og Springer Press, der støtter projektet med indsamling af midler i hele Polen.

Børnerådgivningscenter

Kompleks hjælp til børn, der har været udsat for vold og misbrug

117 KULTUR OG SAMFUND

VILLUM FONDEN og VELUX FONDEN støtter projekter, som relaterer sig til kultur og samfund. På kulturområdet prioriterer fondene bevillinger til museumsverdenen. Desuden støtter VILLUM FONDEN kunstneriske og kulturelle projekter i form af reovering eller nybygning af kulturinstitutioner.

Nyt liv til muserne på Det Kongelige Teater

MODTAGER

Det Kongelige Teater,
København

PROJEKT

Renovering af museloft og
kroneskakt

STØTTE

8,1 mio. kr.
af VILLUM FONDEN

EN TUR I DET KONGELIGE TEATER I København er altid en særlig oplevelse: stemningen, lyset, suset fra en svunden tid. Efter en gennemgribende restaurering i 2016 er der tilsyneladende blevet endnu højere til loftet i den smukke sal, der hører til Gammel Scene.

Ni farvestrålende muser, der før har levet en skyggetilværelse på salens lofthvælvinger, toner nu frem, når den gigantiske lysekrone nu kan hejses ned og kaste sit lys over loft og sal. Lysekronen har i mere end 100 år levet et liv i stilstand i den såkaldte Kronekuppel, fordi de manuelle hejsemekanismer var rustet fast.

Under ledelse af Nationalmuseets eksperter har loftet efter restaureringen fået nyt liv. De maled

muser er renset, deres stærke farver stråler, og de er igen omgivet af funkende, guldbelagt stuk. Væk er den grå film fra de store cigarer, som i tidligere tider blev tændt, røget og nydt under forestillingerne. Nu kan man igen se, hvorfor sceneloftet på Gammel Scene i Det Kongelige Teater kaldes Museloftet.

Skjult for publikum i teatersalen er dog, at lysekronens forbindelse til det gamle træloft ovenover, helt oppe under teatrets tag, nu er blevet udskiftet med stål og moderne hydraulik, og at rummet her er blevet brandsikret.

Nyt og gammelt er forenet på bedste vis, og der er oplevelser i luften på Gammel Scene. /

KOLOFON

Årsskriftet er udgivet af:
THE VELUX FOUNDATIONS
Tobaksvejen 10
DK-2860 Søborg
Tlf.: (+45) 39 57 09 57
E-mail: info@veluxfoundations.dk

Direktion:

Direktør Lars Hansen, VILLUM FONDEN

Direktør Ane Hendriksen, VELUX FONDEN

Direktør Anders Kirketerp-Møller, Fællesadministrationen, THE VELUX FOUNDATIONS

Juridisk sekretær: Advokat Christian Gregersen, Gorrissen Federspiel

Revisor: Statsaut. revisor Gert Fisker Tomczyk, PwC

Redaktør: Charlotte Korsager Winther, THE VELUX FOUNDATIONS

Redaktionssekretær: Lise Ravn, THE VELUX FOUNDATIONS

Design & layout: Hill+Knowlton Strategies

Fotograf, bestyrelser: Pernille Greve

© THE VELUX FOUNDATIONS

Årsskriftet er udgivet i januar 2017

ISSN: 0905-1015

Tryk: Rosendahls

Tryksagsnummer: 120

Årsskriftet er trykt i henhold til miljøcertificeringen DS/EN ISO 14001:2004. Det er trykt på FSC®-mærket Cocoon-papir, der er 100 % klorfri genbrugskvalitet. Cocoon er klimakompenseret gennem et projekt, der gennemfører genplantning af skov i Mozambique. Klimakompenseringen er foregået gennem papirleverandøren.

Årsskriftet er endvidere CO₂-neutraliseret gennem Rosendahls' CO₂-neutraliseringsprogram 'climaware'. Rosendahls' climaware neutraliserer CO₂-udledningen fra en tryksag ved at investere i klimaforbedringsprojekter, der medfører en tilsvarende CO₂-reduktion. Dette sker gennem køb af CO₂-kreditter hos trykkeriets internationale samarbejdspartner, der iværksætter projekter med fokus på vedvarende energi og energieffektiviseringer – især i udviklingslandene – hvor de samtidig bidrager til bæredygtig udvikling og forbedring af levevilkårene for lokalbefolkningen. Projekterne gennemføres i henhold til retningslinjerne i FN's program for 'Clean Development Mechanism' vedrørende planlægning, overvågning og uafhængig verifikation af CO₂-reducerede projekter.

www.veluxfoundations.dk

